

Reprezentacija žene u kolumni „Junak našeg doba“ Miljenka Jergovića

---

Peričić, Ante

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:789091>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

Ante Peričić

Reprezentacija žene u kolumni „Junak našeg doba“ Miljenka Jergovića

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2023.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

**REPREZENTACIJA ŽENE U KOLUMNI „JUNAK NAŠEG DOBA“ MILJENKA
JERGOVIĆA**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: doc. dr. sc. Boris Beck

Student: Ante Peričić

Zagreb, rujan 2023.

IZJAVA O AUTORSTVU

Izjavljujem da sam diplomski rad, Reprezentacija žene u kolumni „Junak našeg doba“ Miljenka Jergovića, koji sam predao na ocjenu mentoru doc. dr. sc. Borisu Becku, napisao samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekao ECTS bodove. Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivao etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Ante Peričić

ZAHVALA

Na bespućima internetskim nedavno naiđoh na sljedeću misao:

„Savjet koji uvijek dajem ljudima koji žele upisati doktorski studij jest sljedeći: nađite si mentora koji je ljubazan (engl. *kind*), koji mentorira u originalnom smislu te riječi i koji podiže vaše samopouzdanje. Zapamtite, ljubazni su ljudi obično i najgenijalniji“. Taj status najbolje opisuje mog profesora i mentora na ovom diplomskom radu - Borisa Becka. Hvala Vam, profesore, na Vašoj ljubaznosti i genijalnosti.

Hvala Fakultetu političkih znanosti, kolegicama i kolegama s kojima sam dijelio klupe te profesoricama i profesorima koji su nas s katedre podučavali ne samo struci, već i životu samomu.

Zahvaljujem se svojim roditeljima, Ankici i Josipu, na beskompromisnoj podršci na ovom dugogodišnjem putu. Hvala mojoj braći Marku i Ivanu. Hvala mojim Čeligima. Velike zahvale idu i mojoj družbi odnosno, bolje je reći supatnicima na ovom trnovitom, ali slatkom putu – Anđi, Mariji, Antonu, Barbari, Krištofu, Branki i Snežani, Tomislavu, Sandri, Davidu, Ani i obitelji Kocijan, Jamie i Scottu, Danici i Ceci, Gei i Darku, Aleksandri, Domagoju, Luciji, Peri, Mariji Magdaleni, Vukiću, Mariji i Viktoru. Napokon ćete moći odahnuti jer ću konačno prestati gušiti naša druženja razgovorima o mojem diplomskom radu.

Hvala svim mojim dosadašnjim radnim kolegicama i kolegama te studentskim poslodavcima zbog kojih sam mogao putovati svijetom, a i poradi kojih se borba da postanem dio sedme sile oteгла, simptomatično, na sedam godina – Crveni križ Grada Zagreba, Centar za kulturu Grada Novog Vinodolskog, restoran Pri Zvoncu, Televizija Student, Vijenac Matice hrvatske te Novi list.

Hvala Caffè baru Mandrač na tome što je klima, zbog mene i ovoga djela, radila čitavoga ljeta.

Rad posvećujem mojem neprežaljenom drugu Marijanu Čeligu.

Naposljetku narodski, uz radosni uzdah – Bogu, hvala!

„Samo riječi ništa ne bole, u njima nema tuge, one nam ništa ne oduzimaju i ne ostavljaju nas same u mraku“. Miljenko Jergović, Mama Leone

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. POJEDINAČNI I FUNKCIONALNI STIL.....	3
3. FRAZEMI I METAFORIČNOST KROZ FUNKCIONALNE STILOVE.....	6
4. STILSKE FIGURE RIJEČI I STILSKE FIGURE MISLI	8
5. KNJIŽEVNO NOVINARSTVO	9
6. KOLUMNA KAO NOVINARSKA VRSTA.....	10
7. MILJENKO JERGOVIĆ – BIOGRAFIJA AUTORA.....	13
8. JUNAK NAŠEG DOBA.....	14
9. JERGOVIĆ KAO PRIPOVJEDAČ.....	15
10. JERGOVIĆEV JEZIK.....	17
11. IRONIJA U SLUŽBI REPREZENTACIJE ŽENE	19
12. EPITETI KOJE AUTOR LIJEPI UZ ŽENU.....	22
13. METAFORA I JERGOVIĆEVE <i>JUNAKINJE</i>	24
14. HIPERBOLIČNOST I EUFEMISTIČNOST.....	26
15. IMENOVANJE I OSLOVLJAVANJE KAO VRIJEDNOSNI SUD.....	30
16. REPREZENTACIJA ŽENE U KORIST AUTORSKE ISTINE	31
17. NASLOVI	33
18. ZAKLJUČAK	36
19. POPIS LITERATURE.....	39

1. UVOD

Tema ovog rada je reprezentacija žene u kolumni *Junak našeg doba* Miljenka Jergovića. Riječ je o društveno-političkoj kolumni koja, od listopada 2020., izlazi u nedjeljnom izdanju ugledne dnevne novine *Večernji list*, a zatim biva objavljena i na autorovoj osobnoj mrežnoj stranici, koja je poslužila i kao izvor za ovaj diplomski rad. Premda je u svim novinarskim vrstama ime samog autora često od presudne važnosti, kolumnu znakovito nazvanu prema slavnom romanu klasične ruske književnosti, a koji problematizira suvišnog te istodobno hrabrog junaka opterećenog besmisлом života, nimalo slučajno potpisuje upravo iskusni novinar i književnik Jergović. Jasnim i nedvosmislenim jezikom, obogaćenim ponajviše beletrističkom stilizacijom, služeći se jezičnim i logičkim figurama, pri čemu gotovo redovito prkosi publicističkoj tradiciji, Jergović beziznimno individualne živote povezuje s kako aktualnim, tako i povijesnim zbivanjima i tokovima, a sve u službi realizacije temeljnog imperativa – funkcionalnosti. Zahvaljujući bogatstvu faktografskih podataka utkanih u pitak novinski tekst, u Jergovićevim kolumnama čitatelji s lakoćom prepoznaju događaje, mjesta i ljude, uključujući naravno i žene.

U tom smislu, cilj ovog rada je utvrditi kojim se konkretnim stilskim izražajnim sredstvima i figurama Jergović služi prilikom portretiranja središnjih figura svojih kolumni, a koje su, iako u značajno manjem broju, posvećene ženi. S obzirom na činjenicu da suvremene društveno-humanističke znanosti prilikom proučavanja medija sve intenzivnije zauzimaju rodne perspektive, što je i razumljivo, uzimajući u obzir dugu povijest stereotipnog prezentiranja muškaraca i žena, ovaj rad za cilj ima ne samo rasvijetliti Jergovićev publicistički postupak jezičnog građenja subjektivne stvarnosti u koju smješta odabrane ženske osobe iz javnog života, nego i, barem u jednom skromnom segmentu, doprinijeti ispravljanju povijesne nepravde zanemarivanja ženskih likova. Iako pitanje na koji su način žene reprezentirane u medijima ima značajne implikacije, ako se polazi iz perspektive medijske konstrukcije rodova i posljedične društvene percepcije, u ovome radu fokus je na prikazu ključnih stilskih figura i izražajnih sredstava za kojima Miljenko Jergović, poznat po vještini uporabe nestandardnih jezičnih elemenata za oštre kritike i analitičkom pristupu, poseže prilikom portretiranja žene u svojoj kolumni *Junak našeg doba*.

Metoda kojom je ovo istraživanje provedeno jest stilaska analiza teksta. Jergović je, od listopada 2020. do 6. lipnja 2023., ukupno objavio 150 kolumni. Za potrebe ovog rada analizirano je

petnaest tekstova odabranih između 35 kolumni posvećenih ženama. Preostala većina, koju čini 115 kolumni, nije uzeta u obzir, budući da su središnje figure portretirane u njima muškarci.

S obzirom na to da je kolumna kao novinska vrsta u svojoj srži stilski obojena, valja se osvrnuti i na Jergovićev pripovjedni stil prilikom publicističke simulacije stvarnosti. Ovaj nagrađivani hrvatski i bosanskohercegovački književnik te publicist, rođen 1966. u Sarajevu, Bosna i Hercegovina, a čija je adresa posljednjih desetljeća u Zagrebu, Hrvatska, likove gradi pristupajući iz pozicije subjekta odnosno, prvog lica jednine ili množine, prisposobljujući događaje kojima je sam svjedočio ili se poistovjećujući sa skupinom istomišljenika kojima se obraća. U tom slučaju, Jergović nastupa i kao svojevrsan pedagoški književnik koji, uzmičući svim svrstavanjima, latentno promiče ulogu odgoja liberalnog građanina. S druge strane, pak, naglašavajući kolosalan raskorak između *nas* i *njih*, kako bi istaknuo distancu, Jergović povremeno poseže i za vrlo formalnim pripovjedačkim postupkom. Međutim, i tada je autorova prisutnost u kolumni nedvojbeno.

Utjelovljujući u svojim kolumnama geslo prema kojem je jedinka izdvojena iz društva tek apstrakcija nepoznata realnom iskustvu, Jergović svoje čitatelje poziva na jedinstven susret u točki međusobnog preklapanja pojedinca i svijeta koji nas okružuje.

Prvi dio ovog rada posvećen je teorijskom i konceptualnom okviru. Prije svega, prezentira se samog autora; iznosi se njegova biografija, potom se istražuje njegov najsnažniji alat, odnosno jezik kojim se služi te se Jergović obrađuje u užem smislu, tj. kao pripovjedač. Slijedi obrazloženje postanka kolumne *Junak našeg doba*, a zatim se i pobliže objašnjavaju pojedinačni i funkcionalni stil, književno novinarstvo te kolumna kao novinarska vrsta. Nakon toga, slijedi ključan dio rada – prikaz izražajnih sredstava i stilskih figura za kojima autor poseže pri reprezentaciji žene. Konkretno je riječ o idućim pojmovima: ironija, epiteti, metafore, hiperboličnost i eufemističnost, imenovanje i oslovljavanje kao vrijednosni sud, gnomičnost i sentencija te analiza naslova.

Čitavim diplomskim radom, u širem smislu, nastoji se dublje razumjeti ne samo Jergovićevo pismo, nego i proniknuti u njegovu motivaciju te ukazati na potrebu za dubljim promišljanjem i analizom njegova rada, s izraženim naglaskom na okvir istraživanja medijske reprezentacije žene.

2. POJEDINAČNI I FUNKCIONALNI STIL

Stil je specifičan način na koji se nešto radi, a Hrvatski jezični portal (2023.) definira ga kao: ukupnost odlika koje čine prepoznatljivim graditeljstvo, umjetnost, književnost itd. jednog vremena ili stvaraoca; karakterističan način pisanja, izvođenja ili izražavanja jezičnim sredstvima i postupcima; individualnost koja se očituje u ukusu i djelima neke osobe. Pranjić (1983: 255) će zapisati kako se stil odnosi na ono kako je nešto rečeno, a ne što je rečeno te ga definira kao individualnu upotrebu jezika: „individualni stil jest unikatna kombinacija jezičnih jedinica, izražajnih sredstava i stilističkih postupaka svojstvenih pojedinome piscu po kojima je njegovo djelo prepoznatljivo”. Solar (1976: 56) tvrdi da je pojam stila, ipak, mnogo složeniji no što se to može pomisliti na temelju jednostavne tvrdnje kako je stil način pisanja te zaključuje da se stil, načelno, obično shvaća na dva donekle oprečna načina. „Stil znači ili dobar način pisanja odnosno govorenja, ili pak takav način govorenja odnosno pisanja koji je svojstven nekoj književnoj epohi, nekoj književnoj školi, nekom piscu ili nekom pojedinom djelu. O stilu se stoga govori, s jedne strane, u okviru razmatranja o relativno dobrom odnosno ispravnom načinu pisanja, dok se, s druge strane razlikuju vrste stilova (razgovorni, znanstveni) i raspravlja o stilu na razini individualnog izraza” (Solar, 1976: 56). Umirovljeni profesor Fakulteta političkih znanosti, Ivo Žanić, hrvatski je jezik, na jednom od svojih predavanja, lakonski definirao kao skup svih govora kojim govore Hrvati. Proleksis enciklopedija (2023) dodat će i kako je hrvatski jezik, osim što je skup svih govora Hrvata, i skup književnih jezika načinjenih na osnovi tih govora.

Hrvatski se jezik definira kao jezik višefunkcionalne javne komunikacije (Šego, 2005: 31), a kako *različitost životnih situacija zahtijeva različitost jezika kojim komuniciramo* (Beck, 2012: 27), odnosno „nije život onaj koji prati jezik, nego je jezik onaj koji prati život. Nikako ne život poslije jezika, nego jezik poslije života!“ (Silić, 2006: 38), tako je i hrvatski standardni jezik podijeljen na pet funkcionalnih stilova: administrativno-poslovni, književnoumjetnički (beletristički), razgovorni, znanstveni i publicističko-novinarski; pri čemu se svaki od stilova dalje raslojava na podstileve i žanrove. Riječ je o podjeli koja se temelji na funkcionalnoj stilistici Praške lingvističke škole, a koju je u nizu članaka o funkcionalnim stilovima u časopisu *Kolo* 1996. i 1997. uveo Josip Silić (Stanić Rašin, 2022: 166). Funkcionalni se stilovi razlikuju po stupnju dopuštene individualnosti i odstupanju od same norme pa je tako književnoumjetnički stil najslobodniji, dok znanstveni stil podrazumijeva najstroži odnos prema normi (Frančić i dr., 2005: 24-27). Publicistički, odnosno novinarski stil – na koji je ovaj

rad i usredotočen, prema Hudečku i Mihaljeviću (2009: 10), bliži je općem standardu od književnoumjetničkog i razgovornog stila, ali je i dalje slobodniji od administrativnog i znanstvenog stila. Mirta Gojević (2009: 23) publicistički će stil odrediti kao najsloženiji funkcionalni stil hrvatskoga standardnoga jezika: „To je stil javne komunikacije koji se ostvaruje u govornome i pisanome mediju i njime se služe novinari i publicisti pišući tekstove za dnevne novine, časopise i ostale tiskovine. On je najživlji funkcionalni stil, stil u kojem se najbolje pokazuje živost i aktualnost pojedinih jedinica, stil koji normu najbolje ovjerava i najlakše razara. Značajka je publicističkoga stila jezična živost i težnja ovjerenosti upotrijebljenih jezičnih jedinica”.

Funkcije novinarstva su: informativna, propagandna, popularizatorska, agitativna, pedagoška i zabavna (Silić, 1997: 496); a u publicističkim se tekstovima pojavljuju značajke i drugih funkcionalnih stilova hrvatskoga standardnoga jezika. U književnom novinarstvu se publicistički funkcionalni stil približava književnoumjetničkom više nego u ostalim žanrovima tog funkcionalnog stila, dok će iz razgovornog te administrativnog funkcionalnog stila u publicistički stil prodrijeti jezične pojave koje se mogu nazvati ekonomizacijom jezičnog izražaja (Gojević, 2009: 30). Pranjковиć i Silić (2005: 384) kazuju kako se od novinarsko-publicističkog funkcionalnog stila očekuje da bude jezično i stilski raznolik te da sinonimno sučeljene riječi rabi u skladu sa zahtjevom žanra te „da gramatičke oblike ne izjednačuje onako kako to čini administrativno-poslovni funkcionalni stil”. Kako je publicistički stil tematski najrazličitiji, njemu su na raspolaganju svi ostali stilovi te on, kao takav, prodire u sve sfere života. „Publicistički je stil, uz opće značajke poslovnog stila, u većoj ili manjoj mjeri skup svih stilova. Publicistički stil teži jezičnoj korektnosti i teži u najvećoj mjeri biti u skladu sa standardnim jezikom jer je širok krug primatelja koji za svoj govor i komunikaciju, pa i pisanje imaju čvrsto uporište baš u publicističkom stilu (Gojević: 2009: 23).

Prema Sandi Udier (2011: 13) postoji nekoliko ključnih razlika između jezika u funkcionalnim stilovima i jezika književnosti. „Načelno se može reći da jezik u funkcionalnim stilovima ima stvarni karakter i kontekst te nije fikcionalan nego fakcionalan, da praktično funkcionira i primjenjiv je u stvarnom životu, da je unificiran i teži neutralnosti te da, osim lingvističkima, podliježe sociolingvističkim i izvanlingvističkim zakonitostima. Za razliku od toga jezik književnosti nema stvarni, nego fikcionalni karakter i kontekst. On je estetski konstrukt bez praktične primjene u svakodnevnome životu” (Udier, 2011: 13), a po istoj autorici se jezik publicistike razlikuje i od jezika novinarstva u užem smislu i od jezika u drugim funkcionalnim stilovima po jednom važnom obilježju. „Ta ga razlika čini sličnim jeziku književnosti i

usporedivim s njim iako je riječ samo o o pisnoj, izvanjskoj sličnosti u čijoj je pozadini i srži bitna razlika. Dok jezici funkcionalnih stilova, kao i jezik novinarstva u užem smislu (tekućega, izvjestiteljskoga novinarstva), teže neutralnosti i jednoobraznosti, jezik publicistike, baš kao i jezik književnosti, ima naglašenu autorsku i stvaralačku crtu” (Udier, 2011: 13). Pišući o Jergovićevim kolumnama, Udier (2011: 110) napominje kako se funkcionalnost teksta, ipak, ne može poistovjetiti s djelovanjem teksta na primatelja, zbog toga što se funkcionalnost može konvencionalizirati, a djelovanje na primatelja ne može: „ukupna se funkcionalnost teksta ili tekstova može sagledati razlaganjem na njegove pojedinačne funkcije. Govoreći o funkcijama i funkcionalnosti Jergovićevih publicističkih tekstova (a to jednako vrijedi i za tekstove drugih publicista), treba spomenuti da je referencijalna, denotativna ili kognitivna funkcija (koja se odnosi na predmet poruke, odnosno izražava odnos između poruke i referenta) za njih najvažnija“.

3. FRAZEMI I METAFORIČNOST KROZ FUNKCIONALNE STILOVE

Frazem ili fraza je, prema Hrvatskom jezičnom portalu (Hrvatski jezični portal, 2023), jezična jedinica kojoj je oblik ustaljen stalnom upotrebom odnosno, skup riječi s ustaljenim značenjem koje je različito od zbroja značenja njegovih članova i funkcionira kao dio rečenice.

Ukoliko su ustaljeni po prirodi, utoliko se frazemi, nameće se, odlikuju obaveznim osobinama. Frančić i dr. (2005: 311) navest će da se frazem ne stvara u govornome procesu, nego se reproducira u gotovom obliku; da ima stalan sastav i raspored sastavnica; značenje mu se obično ne izvodi iz značenja sastavnica jer one, ili bar neke od njih, doživljavaju semantičku pretvorbu; da se uklapa u rečenicu kao njezin sastavni dio i da se sastoji od najmanje dviju riječi. Neki od frazema koje u hrvatskom jeziku često možemo pročitati ili čuti su: ići na ruku, doliti ulje na vatru, nevjerni Toma, Ahilova peta, žuta štampa, doći k pameti, primiti k srcu, hladan kao čelik, doći u pravi čas, miješati babe i žabe, rupa bez dna, puhati u isti rog, zrno soli u glavi i tako dalje. Frazologija, kao znanost o frazemima, razlikuje se u užem i u širem smislu. „Pod frazeologijom u užem smislu razumijevamo tzv. neslobodne skupove riječi tj. one koji se ne stvaraju u govornome procesu, nego se reproduciraju u gotovu obliku kakav se ustalio dugom uporabom, npr. mačji kašalj. Njihovi sastavni dijelovi često pokazuju veći ili manji stupanj demantizacije, tako da značenje cijelog frazema ne odgovara zbroju značenja njegovih dijelova“ (Frančić i dr, 2005: 311) dok, prema istim autoricama, kod frazeologije u širem smislu, desemantizacija dijelova nije u potpunosti provedena pa se zbog tog tu ubrajaju i nazivi (npr. siva ekonomija), izrazi u procesu frazeologizacije (često žurnalizmi poput okititi se olimpijskom medaljom i administrativizmi kao što su izvršiti uplatu). Kako se funkcionalni stilovi razlikuju po svojim prirodama, tako se razlikuje i zastupljenost frazema u njima, a za pretpostaviti je da ih se najviše može naći upravo u književnoumjetničkom funkcionalnom stilu. Uzimajući u obzir da kolumna kao vrsta teksta čvrsto jednom nogom stoji upravo u tom stilu, ni Jergović im ne odolijeva. Udier (2011: 82) piše kako Jergovićevi književni tekstovi obiluju i frazemima regionalnog registra, a te prakse nisu lišeni ni autorovi publicistički tekstovi. Autorica dodaje kako Jergović u proznim tekstovima stvaralačke i izražajne potrebe ispunjava dvjema vrstama sintagmatskih sklopova i frazema: ustaljenim frazemima uobičajenim u suvremenom razgovornom jeziku i onima manje uobičajenima, lokalno ili arhaično impostiranim, koji su, u percepcijskom smislu, svakako zahtjevniji (Udier, 2011: 84).

Metafore su, po Frančić i dr. (2005: 315-16), jedne od najuobičajenijih stilskih sredstava kako u književnoumjetničkom funkcionalnom stilu, tako i u publicističkom funkcionalnom stilu.

Kod potonjih metafore su kreativne – imenske i glagolske. Figure su u funkciji ekspresije u tekstu te su ključne u stvaranju adekvatnoga, ekonomičnoga i originalnoga jezičnog izraza (Udier, 2011: 141) a autorica napominje da treba uočiti prisutnost gotovo svih logičkih figura u Jergovićevu kolumnističkome tekstu, odnosno u većini njih, što pokazuje i dokazuje njihovu presudnu ulogu u svrsishodnoj organizaciji publicističkog teksta. „Važno je imati u vidu razliku između figurativnosti Jergovićeve publicističkog i figurativnosti Jergovićeve književnoga diskursa. Glavno je svojstvo figura i metaforičnosti u publicističkome diskursu njihova uloga u izgradnji strukture publicističkoga teksta, dok figurativnost u jeziku književnosti ima ekspresivnu ulogu u tvorbi semantičkoga sloja književnoga djela. Ta se razlika vidi i po tome što u jeziku publicistike prevladavaju logičke figure, a u jeziku književnosti tropi“ (Udier, 2011: 141). U ovoj će se analizi pokazati kako se, u Jergovićevoj kolumni *Junak našeg doba*, premda je riječ o publicistici, nalazi i puno tropa koji, tvrdi Udier (2011: 141), također služe izgradnji jezične ekspresivnosti, naspram logičkih figura koje strukturno oblikuju tekst, stvarajući njegov publicistički karakter.

Udier (2011: 142-145) je, u analizi jedne Jergovićeve kolumne, pronašla sljedeće figure: najava, smještaj teme, tvrdnja i proširenje tvrdnje, dihotomija, razabiranje, primjer, digresija, podatak, upravni govor, personifikacija, analogija, usporedba, polisindeton, pobijanje, dihotomija, konglobacija, metafora, perifraza, indukcija, antonomazija, paradoks, entimem, indukcija, ironija, tvrdnja, perifraza, digresija, metafora, epifraza, dedukcija, eufemizam, redoslijed riječi, zaključak, umetanje, pobijanje, emfaza. Sve navedeno ide u prilog tvrdnji da su Jergovićevi publicistički tekstovi bogati frazemima i metaforičnošću.

4. STILSKE FIGURE RIJEČI I STILSKE FIGURE MISLI

O stilskim figurama Solar (1976: 61) piše da su „utvrđeni načini izražavanja, takvi načini izražavanja koji se mogu izdvojiti i posebno označiti zahvaljujući svom odstupanju od uobičajenog načina govora”, a uloga figura je, ističe Bagić (2012, VII) da iskaz učine: uvjerljivim, zavodljivim, elegantnijim; ono što je teško shvatljivo prikazuje se tako trenutačno razumljivom slikom, od konkretnog se prizora odmiču prema općoj ideji, predočavaju dvojbeno i neizrecivo te povezuju pošiljateljevu i primateljevu emociju. Solar (1976: 61) figure dijeli na: figure dikcije, figure riječi ili tropa, figure konstrukcije te figure misli. Bagić (2012: XII) je navedenoj skupini dodao još i figure diskursa, dok ih Škarić (2000: 110) dijeli na: logičke figure, trope, figure misli, riječi, sintaktičke figure; ali i na: morfološke, leksičke i tvorbene figure. Prema Siliću (2006: 81) uporabom stilskih figura postiže se: individualnost, subjektivnost, emocionalnost i slikovitost; a Ivas (2004: 12) će zapisati kako je figura rezultat posebnog izbora iz jezika i/ili posebnog raspoređivanja dijelova poruke u cjelinu kojom se na neuobičajen način uređuje odnos forme i sadržaja, a samim time i privlači pozornost na oblik poruke. Stilske figure, dakle, ključne su za obogaćivanje iskaza, a tijekom analize pažnja će se usredotočiti na figure koje Jergović najčešće i najkonkretnije koristi prilikom reprezentacije žene u svojoj kolumni *Junak našeg doba*.

5. KNJIŽEVNO NOVINARSTVO

Prije negoli što pažnju osvrnemo na Jergovićev stil i način na koji reprezentira žene, valja definirati književno novinarstvo, a potom i kolumnu kao novinarsku vrstu. Književno novinarstvo, kako i samo ime sugerira, granično je područje između književnosti i novinarstva te je određeno prisutnošću i utjecajem književnosti u novinarstvu (Živković, 1986: 493). Pod književno novinarstvo, tvrdi Živković na istom mjestu, mogla bi se podrazumijevati i novinarsko-reporterska proza s književno-umjetničkim i dokumentarnim pretenzijama i rezultatima (feljtoni, putopisi, reportaže, intervjui i dr.). Kao i kod književnog novinarstva, i kod književno-publicističkog podstila osnovno je obilježje postojanje i estetske funkcije kao jedne od ključnih funkcija, tvrdi Katnić-Bakaršić (2001: 179-180) i dodaje: „uz to, svojstvena im je i konativna funkcija (ona proistječe iz publicističke komponente ovih tekstova), zatim ništa manje i emotivna/ekspresivna, a svakako i referencijalna funkcija”. Silić (2006: 77) napominje da se unutar književnog novinarstva neke književne teme obrađuju na način primjeren novinarstvu pa tako nastaju hibridni književno-novinarski žanrovi sa specifičnim stilskim osobinama. Paul Many (1996: 2) književno novinarstvo definira kao oblik referencijalnog pisanja koje koristi književne tehnike te će reći kako se književno novinarstvo fokusira na vanjski svijet na isti referencijalni način kao i obično novinarstvo, ali pritom koristi književne tehnike koje, po svojoj prirodi, zahtijevaju uključivanje *šire vrste* stvarnosti. „Uobičajeni jezik i, s njim, sadržaj novinarstva, time se proteže izvan onoga što bi urednici novina normalno smatrali *činjeničnim* ili *objektivnim*“ (Many, 1996: 2). Kolumne su tako prijelaz iz novinarstva ka književnosti, a Hudeček i Mihaljević (2009: 32) tvrde kako je stil kolumni bliži esejističkom, nego obavijesnom publicističkom stilu te je ispreplitanje publicističkog i književnoumjetničkog stila najizraženije u autorskim kolumnama.

6. KOLUMNA KAO NOVINARSKA VRSTA

Kako je znano, u novinarstvu je ime samog autora vrlo važno te zauzima jaku poziciju, upravo stoga što svojim imenom autor može privući publiku. Katnić-Bakaršić (2001: 164) prethodno navedeno pojašnjava time što je autorski stil svojom osobenošću postao prepoznatljiv, a u žanrove kod kojih ta osobnost posebno dolazi do izražaja spadaju: intervju, reportaže, politički komentari i kolumne. „Kolumna je posebno značajan novinski žanr, koji obično i postoji u novinama kada postoji novinar jake individualnosti koji može proizvoditi redovno tekstove za kolumnu. Pri tome kolumna stoji na granici prema publicističkom stilu, a može se koristiti raznovrsnim jezičnim sredstvima, uključujući i figure, citate, kalambure, ponekad i dijalektizme (u tom slučaju oni mogu postati stilsko obilježje autora kolumne, njegov prepoznatljiv znak)” (Katnić-Bakaršić, 2001: 164-165). U prilog tomu da je kolumna noviji novinarski fenomen svjedoči i iduća definicija koju je za pojam kolumne dao Živković (1986: 356): „u antici napisani redovi slova i riječi jedni ispod drugih na papirusu, tako da je sa strane ostavljena veća ili manja praznina (margina), a pisani tekst je sličio na stupac. U tisku tiskana strana: otuda kolumna-naslov, označava naslovni red na svakoj stranici (tiskan drugim tipom slova iznad teksta), koji predstavlja ili kratak sadržaj strane ili naslov čitave glave ili odjeljka”. Malović (1996: 53-55) tvrdi da se ne pišu na isti način vijest, bilješka, reportaža ili komentar te kako dobar novinar znade kako će najbolje iskoristiti podatke kojima raspolaže te koji oblik novinskog izražavanja će biti najprimjereniji. No, dodaje kako je današnje novinarstvo spojilo feljton ili podlistak s komentarom u nešto što se naziva kolumna, a pisci takvih tekstova su kolumnisti koji su izuzetno popularni novinari i koje se čita kako bi se saznalo što oni misle o pojedinom događaju te kakvi su njihovi stavovi. Uz to, kazuje i kako *čisti* komentari i feljtoni gube utrku s kolumnama pa su posve iščezli sa stranica nekih listova. Malović (1995: 117) piše da „novinari koji svojim znanjem i novinarskim sposobnostima ostanu komentatori ili kolumnisti, u samom su vrhu profesije. Njihov je ugled velik, utjecaj također, ali i odgovornost, jer mogu kreirati javno mišljenje”. Autor (1995:93) u istoj knjizi napominje kako su upravo kolumnisti karakteristika *news* magazina, karakterizirajući ih kao ugledne i cijenjene novinare, koji se u svojim kolumnama redovito javljaju i komentiraju događaje iz svog osobnog i jasno prepoznatljivog aspekta.

Grbelja i Sapunar (1993: 145-146) napisali su da je kolumna „polihistorovo polje iskazivanja, susretanja, polemiziranja, razilaženja; uveseljavanja, uozbiljavanja ili kroničarenja; upozoravanja, dodvoravanja ili komentiranja; autorski pogled na svijet u kojem živimo”.

Međutim, Đorđe Obradović (2008: 35) u svojoj analizi zaključuje da kolumne nisu nikakav izniman rod, već samo stalna rubrika u tjednicima, dvotjednicima i mjesečnicima, dok u dnevnim listovima znaju biti podrubrika rubrike koja sadržava komentare, stajališta i mišljenja. „Kolumne nemaju zajedničke značajke koje bi ih izdvojile u poseban rod, premda ih i u pojedinim knjigama o klasifikaciji novinarskih rodova autori među njih ubrajaju. U kolumnama se objavljuju različiti novinski rodovi i njihove vrste. U 220 analiziranih kolumni to su bili: izvještaj, prikaz, zapis (beletristička bilješka), (analitička) bilješka, osvrt, komentar, portret, članak, recenzija, kritika, polemika, dnevnik, pismo, humoreska, izjava, reportaža, putopis, memoari, feljton, esej i kronika, a nije isključena još neka vrsta, što može potvrditi neko buduće istraživanje na još većem uzorku. U nabrojene rodove spadaju i iz njih se ne izdvajaju napisi o tzv. ženskim temama, *chicklit*, koji u klasifikaciji novinarskih rodova također spadaju u dnevnike, bilješke, osvrte i komentare, ovisno o tome kako su napisani. Jedino što povezuje autore svih tih različitih novinskih rodova koji se objavljuju u stalnim rubrikama, kolumnama, jest to da mnogi njihovi autori pretežito nisu upoznati s novinarskom stilistikom pa se iscrpljuju u neumjereno spominjanju vlastitih djela i zasluga. Srećom, postoje kolumne u kojima redovito izlaze izvrsno napisani i argumentima potkrijepljeni komentari u kojima autori nemaju potrebu pisati o sebi, premda se radi o izrazito autorskim napisima” (Obradović, 2008: 35-36). Kolumne se, zaključuje autor, razlikuju po: strukturi, stilovima autora, temama, veličini i opremi, a zajedničko im je upravo to da nemaju ništa zajedničko prema čemu bi se mogle izdvojiti u poseban novinski rod (Obradović, 2008: 36). Obradovićeva istraživanja tako pokazuje kako kolumna nije zaseban rod. Može se onda zaključiti da je riječ o komentaru za kojeg Lipovčan (2006: 46) piše da je vrsta uporabnog oblika u kojem su u prvom planu stav i mišljenje autora o nekom (zbiljskom) događaju/problemu: „neki se autor toga oblika laća kada opravdano pretpostavlja da je primatelj njegove poruke već upoznat s osnovnim činjenicama o događaju/problemu; zato na njih tek kratko podsjeća, pa prelazi na iznošenje svoga mišljenja.

Vodeći se Lipovčanovom definicijom, Jergovićeve kolumne *Junak našeg doba* odgovaraju onome što komentar ustvari jest jer, kako piše (Lipovčan, 2006:46), da bi neki događaj bio „vrijedan komentara“, mora biti ne samo važan nego, na neki način, i „sporan“ tj. o njemu mora postojati mogućnost različitih stajališta. Jergović za svakog od svog *Junaka*, odnosno za svaku od svojih *Junakinja*, ima povod koji je vrlo aktualan, a izbori naslovnih motivacija često su, u najmanju ruku, konfuzni.

Elem, za kolumnu se tako može reći da je poput otvorenog pisma, a posao kolumnista nije objektivno izvještavanje, već izražavanje subjektivnog mišljenja i stava. Kolumnisti, naprosto,

interpretiraju stvarnost, donose sudove, izražavaju mišljenja i iznose svoje argumente, a zapravo je nužno da pri tom budu provokativni, kontroverzni i uvjerljivi. „U njoj uvijek dominira emotivna/ekspresivna jezična funkcija u kombinaciji s konativnom, budući da joj je zadatak da u prvom planu ima subjektivni stav novinara, njegov pogled na neka zbivanja, ali i da time izazove određenu reakciju (često - smijeh) kod čitalaca. Osim toga, neke kolumne posjeduju estetsku funkciju, a o njihovim jezičnostilskim vrijednostima svjedoči i mogućnost sakupljanja na jednom mjestu kao knjige (Katnić-Bakaršić, 2011: 165).

Naposljetku; što nudi kolumna u usporedbi s ostalim novinarskim žanrova? Prema Peneziću (2013: 110), kolumna je jedan od novinarskih oblika izražavanja čiji autori, i pored brojnih globalnih izazovima s kojima se susreću tradicionalni mediji (prije svih dnevne novine), i dalje uspijevaju održati visoku razinu popularnosti u tiskanim izdanima. „Razlog za to vjerojatno leži u procjeni da jedini način da tiskani mediji opstanu, u susretu s izazovima novih medija, jest da se baziraju na dubljim, osobnim i kompetentnijim analizama u kojima bi informacije, u prikladnoj matrici, bile objašnjene na lokalnom nivou (pogledati Self u Stacs & Salwen, 1996: 421–441). Tu se nalazi i potencijal kolumne jer jedino što tiskani mogu ponuditi u kompeticiji s efikasnijim novim medijima jest dublja analiza i veći angažman obrazovanih čitalaca“ (Penezić, 2013: 110).

Zaključno, analizirajući različite perspektive o kolumni kao novinarskom žanru, jasno je da se radi o, u najmanju ruku, složenom i bogatom obliku izražavanja, kao i o svojevrsnom žanru. Kolumna se, po pojedinim autorima, ne može precizno definirati kao zaseban novinski rod, ali njima se autori koriste emocionalnom jezičnom funkcijom kako bi angažirali čitatelje, potakli njihove reakcije istovremeno pružajući dublju analizu određene teme. Kolumnistički je stil prepoznatljiv po osobnom pristupu i stilu te se u kolumni kontroverzni argumenti često mogu susresti. Kolumna je, bez obzira na sve, i dalje zadržala svoju popularnost te ostaje važan žanr unutar kojeg autori izražavaju svoje poglede na svijet.

7. MILJENKO JERGOVIĆ – BIOGRAFIJA AUTORA

Miljenko Jergović ugledni je hrvatski i bosanskohercegovački književnik i publicist rođen 28. svibnja 1966. godine u Sarajevu, Bosna i Hercegovina. Na književnu scenu Jugoslavije stupio je još 1998. knjigom poezije *Opservatorija Varšava* za koju je nagrađen *Goranovom nagradom* i Nagradom *Mak Dizdar*. Jergovićevo književno djelo obuhvaća romane, priče, poeziju i eseje, a poznat je po svojoj sposobnosti da, kroz književno djelo, istražuje teme identiteta, povijesti i kulture. Jedan od najznačajnijih romana mu je *Sarajevski marlboro* objavljen 1994. o životu u ratom zahvaćenom Sarajevu za koji je dobio Nagradu *Ksaver Šandor Gjalski* te Nagradu za mir *Ericha Marije Remarquea*. Za svoj bogat opus (poezija, pripovijetke, romani, kolumne) nagrađen je još nagradama *Grinzane Cavour*, *August Šenoa*, *Kočićevo pero*, *Premio Napoli*, *Meša Selimović*, *Angelus*, Nagradom *Jutarnjeg lista*, Nagradom *Društva bosanskih pisaca* te Nagradom *Veselko Tenžera* za novinarstvo. Živi u Zagrebu i radi kao književnik i novinar (Tadić Šokac, 2017: 263).

Jergovićev rad prevađan je na više jezika, a njegova djela su priznata i nagrađivana. Njegov doprinos književnosti i novinarstvu čini ga jednim od najvažnijih suvremenih autora s područja bivše Jugoslavije. Iako Enciklopedija.hr (2023) tvrdi kako je Jergović kako hrvatski, tako i bosanskohercegovački književnik i publicist, postoje mišljenja kako se sam autor ne svrstava unutar nacionalnih korpusa. „Jergović piše u Zagrebu, djeluje kao intelektualac u hrvatskoj sredini, a teme su mu ‘bosanske’. Iz perspektive dnevnih kritičara, a s obzirom na njegovu popularnost u Hrvatskoj, hrvatsku adresu i izdanja svojih knjiga, pokušavalo ga se s jednakim intenzitetom svrstati i u hrvatsku i u bosansku književnost. Sam autor, osim svojih knjiga u kojima jasno problematizira, a često i ironizira granice između hrvatskog i muslimanskog identiteta, drži se po strani u opredjeljivanju i zauzimanju za određeni identitetski obrazac. On se u javnim istupima odbija bilo na koji način opredijeliti za svrstavanje, pozicioniranje unutar korpusa jedne ili druge nacionalne književnosti” (Boris, Š., Lujanović, N., 2010: 50). Osim što je književnik, Miljenko Jergović poznat je i kao kolumnist najprestižnijih hrvatskih dnevnih i tjednih listova. Njegove se kolumne bave društvenim i političkim temama, a poznat je po oštroj kritici i analitičkom pristupu. Kolumna *Junak našeg doba*, koja je i izvor ovog rada, jedna je od Jergovićevih najpoznatijih kolumni koja od listopada 2020. izlazi nedjeljom u *Večernjem listu*, kao i na autorovoj mrežnoj stranici jergovic.com. Pored kolumne *Junak našeg doba*, na autorovoj se mrežnoj stranici mogu pročitati i prikazi, pogovori i kritike, autorova biografija i bibliografija, druge kolumne te literarna djela drugih književnika.

8. JUNAK NAŠEG DOBA

Kao što je već rečeno, kolumna naziva *Junak našeg doba* izlazi u *Večernjem listu* te na Jergovićevim mrežnim stranicama od listopada 2020. Sam naziv kolumne lako se može povezati s jednim od najboljih romana romantizma (premda s važnim značajkama psihološkoga realizma) ruskog klasika Mihajla Jurjeviča Ljermontova *Junak našeg doba*. Jergović je, do 6. lipnja 2023., objavio 150 *Junaka* (u naslovima), od čega samo 35 žena. Jergovićevi su *Junaci* i *Junakinje* mahom domaće i inozemne, lokalne i globalne javne osobe, ljudi koje poznaje i koje ne poznaje; od nogometaša, glumaca, pjevača, prevoditelja, književnica, članova kraljevske obitelji, pa do političara, redateljica i samog Pape Franje. O njima Jergović, ugrubo rečeno, piše ili pozitivno ili negativno, a često i kombinirajući te dvije kategorije, što zapravo vrlo dobro korespondira s Pečorinovim solilokvijem (u prijevodu Milana Bogdanovića):

„Možda ću sutra umrijeti!... A na zemlji neće ostati nijedno stvorenje koje bi me bilo potpuno shvatilo. Jedni me drže gorim, a drugi boljim nego što doista jesam... Jedni će reći: bio je dobar dečko, a drugi – gadan čovjek. A i jedno i drugo bit će lažno. Kad je tako, je li vrijedno živjeti? A ipak živiš – zbog radoznalosti: čekaš nešto nova... smiješno i dosadno!” (Ljermontov, 2011: 141).

9. JERGOVIĆ KAO PRIPOVJEDAČ

Pišući o pripovjedaču u književnim djelima, Solar (1976: 45) tvrdi kako uloga pripovjedača te njegova perspektiva mogu biti vrlo važni za razumijevanje ostalih elemenata te se tako segmenti poput teme, fabule i motivacije ne mogu nikada pravo razumjeti ako se u analizu ne uvede i analiza pripovjedača, njegovih karakteristika, položaja u djelu te njegovih eventualnih komentara ili pak suzdržanosti od svakog komentara. Kako je kolumna, izloženo je ranije, u svojoj srži subjektivno obojena, tako je analiza pripovjedača izuzetno važna. Jergović je, kao pripovjedač, snažno vidljiv u svojim tekstovima, a eklatantan primjer za tu tvrdnju je i prva rečenica teksta iz kolumne *Junak našeg doba* (Jergovic.com, 2023): „Dubravka Vrgoč, gazdarica od teatra” koja započinje rečenicom: „Govorit ću po sjećanju”.

Nadalje, kako je to primijetio Beljan Kovačić (2017: 92-93), ljetopisni pripovjedni model u kojem se okvirna priča sastoji od niza manjih segmenata, a ti segmenti od još manjih, kod Jergovića se potencira i razvija u toj mjeri da i najmanja pojedinost u pripovijedanju služi kao motiv za uvođenje novih pripovjednih sekvenci: „ovakav je način strukturiranja romana već prepoznat kao važna karakteristika i konstanta Jergovićeva pripovjednog izričaja, u kojoj kritika prepoznaje i njegove kvalitete (širok raspon tema i pripovjednih tehnika), ali i manjkavosti koje se obično predstavljaju kao manjak koherencije na razini cjeline djela. Jagna Pogačnik u tekstu „Usponi, padovi i konačno dobri radovi“ (Hrvatska revija, 2009) navodi kako je termin *stvarnosna proza* među prvima u hrvatsku prozu druge polovice 20. stoljeća uveo upravo Miljenko Jergović i to u svojim novinskim tekstovima od kojih se ni jedan ne može smatrati programatskim no zanimljivo je, napominje Pogačnik, da ga je poslije uglavnom preuzela većina recentnih književnih kritičara i novinara, često bez dublje analize i većeg kritičkog odmaka. „‘Stvarnosna proza’ kao termin polazi od činjenice kako je generacija prozaika koja se etablirala u drugoj polovici 90-ih godina 20. st. počela pokazivati interes za stvarnost i svojom ju književnošću na neki način odražavati. [...] ‘Stvarnosna proza’ tako je u svojoj biti mimetička proza, koja u svojim krajnostima posjeduje čak i ideju o pedagoškoj ulozi književnosti koja bi među ostalim trebala pripomoći odgoju modela liberalnoga građanina. Simulacija stvarnosti u pripovjednom tekstu jedna je od glavnih odlika kojom se koriste pripovjedači ‘stvarnosne proze’, nastojeći pritom sa svojim adresatima (»idealnim čitateljem«) potpisati i neku vrstu predugovora u kojem će odgovor na pitanje što je stvarnost biti poprilično jednoznačan i u kojem neće biti nepoznanica. Manifestacije stvarnosti baziraju se na faktografskim podacima i njima unaprijed pridodanim značenjima, preduvjet recepcije njihova

pripovjednog teksta jest da čitatelj prepoznaje osobe, događaje i lokacije koje svoju provjerljivost baziraju na faktografiji kolektivnog sjećanja na nedavne događaje (Domovinski rat, rat u BiH, tranzicija i posttranzicija), ali istodobno i na barem djelomičnom podudaranju idejnog svijeta pripovjedača s onim njegovih čitatelja” (Hrvatska revija, 2009). *Stvarnosna proza*, o kojoj piše Pogačnik, odnosno koju je Jergović, kao pojam, uveo u hrvatski javni prostor, upravo je obilježje i njegove kolumne *Junak našeg doba*.

Jergovićeva je osoba, prema Udier (2011: 161), „u vlastitoj publicistici prisutna kao subjekt u prvome licu jednine ili subjekt u prvome licu množine koji govori u ime skupine istomišljenika, u čemu se ogleda interpolacija njegove građanske biografije u publicističko pisanje. On se katkad obraća čitateljima neformalnim načinom, identificirajući ih na taj način sa sobom, ili pak vrlo formalnim načinom, naglašavajući distancu prema njima”. Udier (2011: 116) će kazati i kako su Jergovićevi publicistički tekstovi ujedno i vrlo snažno subjektivno impostirani, a njihova subjektivna komplementarna je činjeničnoj točnosti i objektivnosti. Istodobno, Jergović sebe, upravo u tu svrhu, podastire kao građansku osobu i time osobno staje iza svake tvrdnje koju iznosi, dok se autorova prisutnost u tekstu prepoznaje na više načina.

Jergovića perspektiva, karakteristike i način izražavanja imaju značajan utjecaj na interpretaciju teme, fabule i motiva. Jergović je, kao pripovjedač, u svojim kolumnama izrazito prisutan i živopisan, ima naglašenu subjektivnost i osobni stav. Struktura kolumne omogućava Jergoviću korištenje različitih pripovjednih tehnika kako bi postigao dublju analizu, a ova autorova kolumna primjer je kako pripovjedačeva uloga i perspektiva imaju ključni utjecaj na oblikovanje i interpretaciju kolumne kao novinarskog žanra.

10. JERGOVIĆEV JEZIK

Jezik je, međutim, neodvojiv od društvenosti (Beck, 2014: 24), što bi, na primjeru Miljenka Jergovića i njegovih djela, značilo kako mu je jezik, unatoč tome što već više desetljeća živi i radi u Hrvatskoj, obilježen mnogim značajkama bosanskog jezika i kulture, ali i mnogim značajkama koje se (više) ne smatraju hrvatskim, već srpskim, bosanskim ili crnogorskim. Za jezik će, u jednom intervju, Jergović reći: „Jezik je ono čime se govori i ono kako se govori“, a može se dodati i ono kako se piše. Da Jergović ne pripada isključivo hrvatskom jeziku i kulturnom krugu, svjedoči i naslov izvornog znanstvenog rada „O 'piscima između': Od Ive Andrića do današnjih pisaca stiješnjenih između dva (ili više) jezika i kultura“ autora Borisa Škvorca i Nebojše Lujanovića koji su upravo Jergovića svrstali u pisce 'između', uz Kovača, Kiša, Štiksa, Hemonu, Karahasana i tako dalje (Škvorc; Lujanović, 2010: 45). Raspadom Jugoslavije, mnogi su postali ljudi *između* – oni koji su se, unutar jugoslavenskog kulturnog i jezičnog kruga, osjećali svojima, a nakon ratova 1990-ih ostali u međuprostoru. U taj, kulturno-jezični međuprostor spada i sam Jergović, a ako „jezik i njegove realizacije – komunikacijske, funkcionalne, spoznajne, estetičke – tvori svodljivu osnovicu svoje kulture“ (Lipovčan, 2006: 12), onda je jasno zašto je Jergović u konstantnom sukobu s desnim spektrom naše političke i kulturne klike. Najvažniji kriterij (Lipovčan, 2006: 71) po kojemu možemo ocijeniti pripada li neki tekst korpusu publicistike upravo jezik kojim je pisan: „Publicistički je diskurs razumljiv i obrazovanim ne-stručnjacima, a ako to nije slučaj – to je loša publicistika; jer, svrha jest – bilo kojeg – publicističkog teksta da problem razumiju i nestručnjaci, dakle u pravilu širi krug ljudi“. Jergovićevo pismo karakterizira jasnoća i nedvosmislenost u izricanju ideje, potkrijepljene kompetentnim i akribičnim pozivanjem na činjenice o kojima autor piše (Udier, 2011: 112). Kada se promotre Jergovićevi publicistički tekstovi i ako je čitatelj upoznat s njegovim literarnim radovima, odmah je uočljivo kako su isti prepuni obilježja karakterističnih za književnoumjetnički tekst. Kod Jergovićevog pisanja česte su beletrističke, autobiografske i stilske stilizacije, od kojih je najkarakterističnija upravo beletristička. „Zbog beletrističke se stilizacije jezik Jergovićeve publicistike na opisnoj razini opravdano treba smatrati sličnim jeziku njegove književnosti, uz napomenu da su u književnim djelima raspon i raslojenost višestruko veći. Njegovi publicistički tekstovi nerijetko sadrže iste motive i likove kao i književni te time stvaraju dojam da je zapravo riječ o književnim odlomcima interpoliranima u publicističke tekstove“ (Udier, 2011: 154).

Unatoč sličnostima, srodnostima i interpoliranosti, autorica (Udier, 2011: 160) i dalje tvrdi kako između publicističkog i književnog opusa Miljenka Jergovića, kao i jezika kojim su napisani, postoje mnogobrojne razlike – odnos prema stvarnosti u publicističkim tekstovima bitno je različit od odnosa prema stvarnosti u književnima; dok se razlika između jezika izvrsno ogleda na planu funkcionalnosti.

Nadalje, može se tvrditi kako je jezik književnosti raslojeniji od jezika publicistike. „No nije riječ samo o stupnju raslojenosti, već i o imanentnoj razlici u karakteru raslojenosti. Jezik publicistike integralni je dio novinarskoga funkcionalnoga stila, dakle standardnoga jezika. Za razliku od drugih vrsta funkcionalnoga jezika koje su neutralne i unificirane, jezik publicistike jest stvaralački i autorski, baš kao i jezik književnosti“ napominje Udier (2011: 162-163), dodajući kako je jezik publicistike, ipak, ograničen jezičnim standardom, pa se u njemu nestandardni elementi smatraju ekscenim pojavama koje su i dalje prihvatljive i u funkciji su preciznosti izražavanja i ekspresivnosti publicističkog teksta.

Jergovićev je jezik tako prepun logičkih figura koje služe organizaciji teksta te, iako je jezik publicistike uglavnom doslovan, u kolumni *Junak našeg doba* on često znade biti i metaforičan, što je kuriozitet. Premda je publicistika omeđena standardnim jezikom ni to, kod Jergovića, često nije slučaj, već njegov jezik probija barijere hrvatskog standarda, puštajući druge jezične pritoke da u tekst uteku.

11. IRONIJA U SLUŽBI REPREZENTACIJE ŽENE

Jergović je, rečeno je ranije, poznat po svome osebnom stilu, a humor, ironija i sarkazam neizostavni su dijelovi svake njegove kolumne. „Njegove su ideje zahvaljujući humoru izražene na jezgrovit i duhovit način, prikladnim šaljivim razbijanjem ozbiljnosti teksta. Šale uglavnom služe tomu da ukažu na smiješnu stranu problema te imaju ludičku ulogu, a počesto se upravo njima problem osvjetljava s one strane s koje bez njih ne bi bio osvjetljen, u skladu s izrekom da je u svakoj šali pola istine” (Udier, 2011: 137).

Ironija je, objašnjava Bagić (2012: 158) smisaono preosmišljanje iskaza, tj. figura koja osnažuje izraz, stalno podcrtavajući ravnotežu između lakoće i težine, grubosti i hermetizma. Ironija spada u figure misli: „ironičar govori posredno ili suprotno od onoga što kani kazati - kori hvaleći, hvali kudeći, prezire diveći se, hini neznanje, svjesno prešućuje ili kaže manje nego što se očekuje. Ironija je polifonijska figura diskursa čije funkcioniranje karakterizira razmak između znaka i smisla, rečenog i mišljenog, ‚slova‘ i ‚duha‘ stvari, iskaza i iskazivanja”. Ironija tako označava izražavanje putem suprotnosti, odnosno misli se zapravo obrnuto od onoga što se izravno kaže (Solar, 1976: 74).

Autor žene sasvim jasno portretira koristeći se ironijom. Već u samom naslovu: „Elizabeta II, žena koja je spasila monarhiju tako što je prestala biti ljudsko biće“ (Jergovic.com, 2023) Jergović koristi ironiju kako bi istaknuo kontrast između njezinog statusa kao osobe koja je *spasila* monarhiju ali na račun gubitka svog ljudskog identiteta. Jergović (Jergovic.com, 2023) tu ne staje, već nastavlja: „Elizabeta II, kažu međutim, i u stvarnosti postoji” želeći pokazati kako ona postoji više kao fiktivni lik, negoli kao stvarna osoba. Elizabeta II je *i kozmičko Zrće, Zlatni rat i Dubrovnik*, odnosno ona je turistička atrakcija Ujedinjenog Kraljevstva, što je suprotno očekivanju da je kraljica više od puke atrakcije za turiste. U očima javnosti i *njezino je udovištvo fikcija*, a, piše Jergović: „jednog dana... osjetit će se težak vonj ostarjelih ljudskih tijela“ te tu Jergović opet naglašava kontrast između *fiktivne* Elizabete II. te *stvarnih* ljudskih tijela njenih nasljednika (Jergovic.com, 2023).

Autor vrlo vješto i Severinu Vučković reprezentira služeći se ironijom: „Hrvatsku kad bismo htjeli ostaviti na jednom muškarcu i jednoj ženi, čiji bi životi i pojave objasnili svijetu kakva je to bila zemlja, žena bi u tom paru bila Severina”. Jergović u tekstu tako, po svojoj navadi, kroz Severinu kritizira i društvo. „Zapravo nitko nije se glasno zapitao kako je sad Severini, kao što se poslovično za svaku stvarnu ili metaforičnu ženu i majku svakodnevno zapitavaju i zapitkuju” – ironična je to primjedba o nedostatku interesa i podrške za Severinu u usporedbi s

općenitom pozornošću koju društvo često pokazuje prema ženama i majkama. Jergović se ironično pita: „Severina je manje žena? Ili ona uopće nije žena”, a tim retoričkim pitanjem implicira da se Severina ne tretira kao tipična žena ili majka, upućujući tako na diskriminaciju i nepravedno postupanje prema ovoj popularnoj hrvatskoj glazbenici (Jergovic.com, 2023).

Ironija ne zaobilazi ni tekst o Gabrijeli Žalac, a Jergović ironično sugerira da je Žalac, kao kći patriotske obitelji, predestinirana za politički uspjeh: „Rasla je i odrasla u prva poslijeratna vremena kao kći patriotske i bogoljubne pobjedničke opcije. To je drugi paradoks" (Jergovic.com, 2023).

Ironija, tvrdi Udier (2011: 137) kod Jergovića često biva pojačana i prelazi u oštar sarkazam. U tekstu o Žalac (Jergovic.com, 2023) Jergović piše: „Višak kilograma navada je naših dana, bolest sirotinje i svijeta koji se osjeća ucijenjenim pred vlastitom budućnošću. Hrvatska je debela zemlja pretelih žena i muškaraca. Ali dok god je netko poštovan, nađe se načina da se o tome ne govori”, odnosno sarkastično sugerira da je pretilost prihvaćena ako je osoba poštovana – u ovom slučaju to je (bila) bivša ministrica Gabrijela Žalac, a istovremeno upućujući kritiku društvu zbog stigmatizacije pretelih osoba. Severina je tako „pomalo plastična dječja lutkica u rukama ovog infantilnog naroda. Gdje god se pojedinci pretvore u grupu, u roj, jato, krdo i narod, gdje god reagiraju kao grupa, a ne u vlastito ime, ljudi se pretvaraju u okrutnu djecu” – koristeći se ironijom, Jergović prikazuje kako javnost reagira na situaciju sa Severinom kao nezrela i okrutna djeca (Jergovic.com, 2023).

Ironija ne zaobilazi ni reprezentaciju Dubravke Šuice: „i nije u tome vidjela izraz primitivizma, zaostalosti i zatucanosti, odustajanja od blagodatni epohe europskog prosvjetiteljstva, vjere u znanost i pismenost, u tradicionalnu medicinu i u zdrav razum, niti je u strahu od igle i od cijepljenja prepoznala posljedice uništenja javnih glasila u svojoj zemlji, općenito sredstava informiranja, novina, televizije i informativnih radio-stanica, nego je za sve okrivila komunizam". Ironično, tako, Jergović sugerira da Dubravka Šuica krivi komunizam za masovno odbijanje cijepljenja umjesto da prepozna druge moguće uzroke, a autor nastavlja: „premda je od raspada Jugoslavije prošlo trideset godina, i premda se većina Hrvata ne može ni sjećati 'centralističkih preporuka', kao recimo one kada je 1972. vojska s tenkovima osiguravala kampanju totalnog cijepljenja stanovništva protiv varirole vere, čime su Jugoslavija, a s njom i Hrvatska, te posredno cijela Europa, spašeni od totalnog pomora, te fizičkog i civilizacijskog sakaćenja zajednice, Dubravka Šuica za ovo što se sad događa krivi Jugoslaviju i komunizam" (Jergovic.com, 2023).

Osim što se, u oštroj ironiji „kojom šiba negativne i štetne društvene pojave vidi autorov stav prema njima“ (Udier, 2011: 137), autorica naglašava kako se, u publicističkim tekstovima, kod Jergovića ironija isprepleće s humorom (2011: 137), a to je vidljivo i kod prikaza Šuica:

„Slobodna glasila u Hrvatskoj, naročito ona lijevih nagnuća, često se koriste tom gestom blagog čuđenja i inherentnog ruganja glupostima faktotuma hrvatske državotvorne politike, kakav je Dubravka Šuica“ (Jergovic.com, 2023). Jergović tako humorom opisuje kako se slobodna glasila ismijavaju i rugaju navodnim glupostima Dubravke Šuica kao političarke koja predstavlja hrvatsku politiku.

Jergović postojano koristi ironiju kao sredstvo reprezentacije žena u svojoj kolumni *Junak našeg doba*, ali kroz ironiju, što nagovještavaju već i sami naslovi, više od žena autor kritizira društvo samo te ističe kontraste, osnažuje izraze i propituje društvene norme i stereotipe. Ironiju Jergović koristi za izražavanje suprotnosti i preosmišljanje iskaza, naglašava probleme stigmatizacije, nepravde i nedostatka društvene senzibiliziranosti. Humorom Jergović razbija ozbiljnost teksta i ukazuje na smiješnu stranu iznesenog problema.

12. EPITETI KOJE AUTOR LIJEPI UZ ŽENU

Jergovićevo pismo, bilo književno, bilo publicističko, karakterizira voluminozan izražajni raspon. „Od eksplicitnosti i izravnosti do implicitnosti i aluzivnosti. Tekstovi imaju toliko izravnih i eksplicitnih toliko i implicitnih, aluzivnih elemenata. Da bi se značenje i smisao teksta mogli iščitati, potrebno je biti dobro informiran i znati događaje, njihove aktere, kontekst, uzroke i posljedice. Premda su Jergovićeve publicistički tekstovi akribični i protkani jasno i nedvosmisleno izraženom idejom, čitatelji su često stavljeni u situaciju da trebaju samostalno rekonstruirati neizrečene dijelove i popuniti praznine u izrečenom” (Udier, 2011: 135). Kada Jergović u kolumni *Junak našeg doba* o naslovnim ženama piše afirmativno, ti su tekstovi nedvojbeno pozitivni i ocjene su mu eksplicitne. U takvim tekstovima (poput onih o Slavenki Drakulić, Slavki Pavić, Branki Bakšić Mitić ili Gigi Gračan) nije lako pronaći ironiju, no vidljive su druge stilske figure pomoću kojih Jergović reprezentira i portretira žene. Epiteti su jedni od češćih.

Epitet je, „u najširem smislu svaki atribut, tj. dodatak imenici koju pobliže objašnjava, ali se kao naziv figure shvaća u smislu riječi koja se dodaje imenici da bi omogućila stvaranje življe, potpunije, jasnije ili u nečemu osobito karakteristične predodžbe neke stvari, pojave, živog bića ili osobe” (Solar, 1976: 67).

Slavenka Drakulić tako je: *najbolja kroničarka bolesti kojoj se sve može vjerovati, najznačajniji pisac bolesti i bolovanja, malo više čovjek od svog čitatelja; ona piše o zemlji iz koje je potekla i o istočnoj Europi kao što piše o vlastitom tijelu i radi to bolje nego itko drugi, ona je hrabro i vrlo gospodski izmicala sudbini* (Jergovic.com, 2023). Još zanimljivije, kod epiteta kojima Jergović u kolumni *Junak našeg doba* kiti Slavenku Drakulić, nalazi se i čitav niz tzv. negiranih pridjeva ali i negacija općenito kojima autor pojačava dojam i hiperbolizira, pa tako Drakulić: „ne manipulira kolektivnim strahovima”, „ne ponosi se kroz što je prošla, nego izvještava mirno i sigurno”, „ne prihvaća tuđe stereotipe o vlastitom svijetu, niti se bavi stvaranjem stereotipa”, „piše dobronamjerno i nesentimentalno”, ona je „figura snage i nenametljive hrabrosti” i „dobar pisac u nemogućim uvjetima“, Drakulić „nije ogorčena” te je „nepodnošljivo dobronamjerna i solidarna s društvom iz kojeg je potekla” (Jergovic.com, 2023).

Giga Gračan je „feministkinja na osoben i individualistički način“, „urbano čeljade u opustošenom gradu“, „glazbeno obrazovana“ i „intelektualka urbanog tipa“, dok će Slavku Pavić Jergović okarakterizirati kao „talent za fotografiju“, ona je *čuvena* te je *poštovano* i

poznato lice a, piše Jergović: „Kada mu se gospođa Slavka nasmiješi, uz bezglasnu molbu da bude motiv na njezinoj fotografiji, čovjek se pretvori u suncokret”. Branka Bakšić Mitić je „ideal bespoštedne solidarnosti”, *žena s načelima i ljudskim dostojanstvom* te se bavi „junački konkretnim stvarima“ (Jergovic.com, 2023).

Figure su, kod Jergovića, u funkciji ekspresije u tekstu te su ključne u stvaranju adekvatnoga, ekonomičnoga i originalnog jezičnog izraza (Udier, 2011: 141). Autorova sposobnost izražavanja, kako u književnim, tako i u publicističkim tekstovima, obilježena je rasponom od eksplicitnosti do implicitnosti. Osim što je za dobro razumijevanje njegovih tekstova potrebna informiranost i kontekst, Jergović prilikom reprezentacije žena učestalo koristi epitete koji pružaju dodatne nijanse karakterizacije i stvaraju živopisne predodžbe o pojedinkama. Uz to, Jergovićeva upotreba negiranih pridjeva dodatno naglašava pozitivne osobine žene koja je okosnica teksta. Kada o svojoj *Junakinji* piše pozitivno, Jergović ženu opisuje sasvim eksplicitno, odnosno izrijekom. Opisivanje afirmativnih ženskih ličnosti lišeno je ironije, ali očigledni su epiteti koji, u tim kolumnama, imaju funkciju stvaranja živopisnije, cjelovitije, pozitivnije i jasnije slike autorova stava o ženi koja je tema kolumne.

13. METAFORA I JERGOVIĆEVE *JUNAKINJE*

Još od antike, piše Bagić (2012: 187) metafora se promatra kao najsnažnija i najčešća figura, kao kraljica figura. „Ona spaja udaljena iskustvena područja i sfere svijeta, povezuje različita osjetila i osjete te može ubrzati ili usporiti komunikaciju”. Po definiciji (Hrvatski jezični portal, 2023) metafora je stilska figura, jezični izraz slikovitog, prenesenog značenja u kojem se značenje jedne riječi zamjenjuje značenjem druge. Riječ je o skraćenoj ili skrivenoj poredbi. Jergovićev publicistički diskurs prepun je stilskih figura od kojih metafore dominiraju, a Udier (2011: 141) piše kako je Jergovićev publicistički diskurs zanimljiv i sa stanovišta svoje metaforičnosti i figurativnosti.

Kraljicu Elizabetu II Jergović uspoređuje s poznatim turističkim destinacijama, ukazujući tako na njen veliki značaj - „Elizabeta II kozmičko je Zrće, Zlatni rat i Dubrovnik”, dok će za Severinu reći: „Brehtovska je Severina mater, protiv sebe ima sav zaraćeni svijet“. Uspoređujući Severinu s likom majke iz Brechtove drame, Jergović implicitno sugerira na njenu borbenost i patnju (Jergovic.com, 2023).

Za život Tereze Kesovije Jergović će zapisati: „Život Tereze Kesovije jedna je šarena i luda povijest Europe". Kesovijin je život šarena i luda povijest Europe, odnosno autor sugerira da je riječ o životu bogatom različitim iskustvima i događanjima. Kada Jergović kaže da je Macron „vilinkonjic od planetarne važnosti", a da je „Tereza vječna”, time jasno implicira na njezin utjecaj i na Kesovijin dugotrajni značaj, u usporedbi s francuskim predsjednikom (Jergovic.com, 2023).

Gabrijela Žalac tako je „dotrajali kancelarijski namještaj u Vladi RH” što će reći da je bila zastarjela, neefikasna ili neprikladna za poziciju koju je obnašala; ona se nalazi u „blatu policijskih i pravosudnih svinjaca” – blato simbolizira korupciju i moralnu degradaciju, a policijski i pravosudni svinjci se, pak, odnose na korumpirane službenike koji sudjeluju u nelijepim radnjama. Afere, piše Jergović, nasrću na Žalac kao „poludjele pilates lopte u luksuznoj dvorani za mršavljenje”, čime autor želi reći da je bivša ministrica postajala meta i akter sve većeg broja skandala i afera, dok luksuzna dvorana za mršavljenje simbolizira političku arenu u kojoj se ona suočava s tim napadajima. S obzirom na kontekst teksta, u posljednjim je metaforičnim rečenicama autor svakako aludirao i na fizičku gojaznost bivše ministrice Žalac čija je okolina - još jedna metafora: „zao komšiluk u kakvoj andrićevskoj kasabi” (Jergovic.com, 2023).

Metafora se, u povijesti retorike, izdvaja kao najsnažnija i najraširenija figura, a ona, u Jergovićevu publicističkom diskursu, zauzima vodeću poziciju među stilskim figurama. Ranije je pokazano kako ironija često ide uz ženu koju Jergović s namjerom reprezentira negativno, dok se epitet veže uz ženu koju autor reprezentira pozitivno. Metafora, s treće strane, koristi se konstantno, u svakom tekstu - nevažno je li isti ženu donosi kao negativku ili pozitivku, junakinju ili antijunakinju; metafora, kao stilsko sredstvo, primjetna je postojano te je autor koristi vješto kako bi portretirao subjekt.

14. HIPERBOLIČNOST I EUFEMISTIČNOST

Hiperbola na starogrčkom označava pretjerivanje te je svojevrsna vrsta poredbe – figura preuveličavanja radi naglašavanja određena emocionalnog stava prema predmetima, pojavama ili radnjama te se njome služimo u svakodnevnom govoru kada god ističemo vlastiti odnos prema onome što želimo reći (Solar, 1976: 73). Nadalje, hiperbola služi jačanju afektivnosti pjesničkoga govora te da ona može proizvesti dvojak dojam – služi ili izrazu patetičnosti u tragici ili uzbuni ili joj je opet cilj da upravo svojim pretjerivanjem djeluje komično (Škreb, 1969: 282). Zanimljivo, Škreb (1969:282) na istom mjestu piše o važnoj hiperboli u srednjovjekovnoj viteškoj književnosti u kojoj je ona služila osnovnom načinu crtanja karaktera: „njihovi (pripovjedačevi, op.a.) su junaci morali biti idealni tipovi s izrazitim tipičnim crtama, ocrtni bez dublje psihološke analize. Tako se najveći stupanj tipičnih vrлина određenog ljudskog lika mogao izraziti upravo hiperbolom“. Ta je opaska zanimljiva jer niti u kolumnama općenito, a od toga ne odstupaju ni Jergovićeve kolumne, ne postoji dublja psihološka analiza subjekata – a kao razlog bi se, zdravorazumski, mogla navesti i prostorna ograničenost.

Bagić (2012: 140) će hiperbolu definirati kao naglašavanje ideje, emocije ili obavijesti pretjerivanjem koje ističe afektivni odnos govornika spram predmeta govora a unutar svoga djela uzima Jergovića kao primjer hiperbole unutar književnosti i to kada govori o povezanosti hiperbolične deskripcije i iskazivačevih emocija. Za primjer uzima Jergovićev roman *Dvori od oraha* i dodaje kako autorov pripovjedač mistificira rođenje djeteta proglašavajući ga najvažnijim događajem trenutka, što literarno argumentira nizom prizora s različitih strana i iz različitih konteksta (Bagić, 2012: 142).

Slavenka Drakulić tako je, piše Jergović (Jergovic.com, 2023), *donijela najvažniju priču o koroni ispričovijedanu u našem jeziku i iskustvu*. Time autor naglašava izuzetnu važnost priče o koronavirusu te nastavlja: „Mirnim je, analitičkim i uzorno nesentimentalnim tonom opisala kako je izgledao odlazak, a kakav je bio povratak“ – čime naglašava njezinu mirnoću i racionalnost te je označava kao *najbolju kroničarku*, odnosno naglašava njezine sposobnosti, implicirajući neusporedivu ekspertizu. Nitko, piše Jergović, *o strahu ne piše tako dobro kao Slavenka Drakulić*, čime naglašava njezine vještine pisanja tvrdeći da nitko drugi o tom osjećaju ne piše dobro kao ona. Čitajući je, *mi kao da se manje plašimo* – naglašava Jergović smanjenje straha čitanjem Slavenke Drakulić, a čovjek je, po njegovu, ustvari *majmun* čime se naglašava ljudska primitivna priroda. Drakulić je „malo više čovjek od svog čitatelja“ te je „nepodnošljivo

dobronamjerna i solidarna s društvom iz kojeg je potekla“ (Jergovic.com, 2023). Tim mislima autor naglašava razliku u humanosti između književnice Drakulić i čitatelja, kao i njenu izuzetnu dobronamjernost i solidarnost.

Elizabeta II. (Jergovic.com, 2023) je „žena koja je spasila monarhiju tako što je prestala biti ljudsko biće“. Time Jergović hiperbolizirano, u više navrata, u tekstu ističe njenu simboličku prisutnost, a autor vjeruje kako je njezin ljudski identitet apsorbiran ulogom kraljice i to kada piše da je ona *trajno upisana kao engleska kraljica Elizabeta II.* Pokojna se je monarhinja, u lajfstajl magazinima, televizijskim dokumentarnim emisijama i u povijesnim knjigama „pojavljivala duže, a možda i češće nego ijedna druga žena“ stoji u tekstu i time autor pretjerano naglašava njezino prisustvo u medijima. Ona je „unikatna pojava“ koja je „svečano okrunjena dok je svijet još uvijek bio razdijeljen na nekoliko kolonijalnih imperija“ čime autor uspoređuje okrunjivanje sa svjetskom, nepovoljnom situacijom tih pedesetih godina prošloga stoljeća. Pokojna je kraljica „bila u stanu da udovolji povijesti i provede tu nevjerojatno čaroliju poništavanja svoje ličnosti“ te je ona „kozmičko Zrće, Zlatni rat i Dubrovnik. I još je starija od svih nam poznatih ljetovališta“. Tu opet vidimo pretjerivanje u povezivanju preminule britanske vladarice s turističkim destinacijama kao i pretjeranu dehumanizaciju nje kao osobnosti. „Njezino je udovištvo fikcija“ piše Jergović naglašavajući opet njen simbolički status, a u njenoj torbici, koju je autor *prvi put primijetio prije naših ratova i odmah osjetio silnu znatiželju prema njezinu sadržaju,* nalazi se *smrt* – odnosno autor hiperbolizirano daje na znanje kako je u toj torbici bilo nečeg izuzetno značajnog te piše kako je Elizabeta II. *lik u pastelnom paklu,* čime se ponovno pretjeruje u njezinom simboličkom statusu.

Pretjerano naglašavanje važnosti Severine Vučković (Jergovic.com, 2023) vidljivo je već u prvim rečenicama kolumne posvećene upravo njoj kada Jergović piše: „Hrvatsku kad bismo htjeli ostaviti na jednom muškarcu i jednoj ženi, čiji bi životi i pojave objasnili svijetu kakva je to bila zemlja, žena bi u tom paru bila Severina“. Iako život jedne žene ne može reprezentirati čitavu naciju, karakter zemlje ili povijest, Jergović to ipak čini. Severina je, nadalje: „pomalo plastična dječja lutkica u rukama ovog infantilnog naroda“ – što čini pretjeran, površinski opis kao i hiperboliziranu kritiku. Kada je riječ o Severininom djetetu koje je, jedno vrijeme, bilo pod posebnim okom javnosti, Jergović piše: „Nakon što su je izmrcvarili (Severinu, op.a.) dijete (sina, op.a.) su morali vratiti materi (Severini, op.a.)“ (Jergovic.com, 2023). Ovdje je opet vidljiva upotreba snažnih glagola u opisima.

Kao što je vidljivo iz navedenih primjera, upotreba hiperbola, što je povezano i s antieufemističnošću, vrlo je prisutna kao alat za opisivanje žene u kolumni *Junak našeg doba.*

Jergovićevi su tekstovi, piše Udier (2011: 136) sazđani na dihotomiji eufemističnosti i antieufemističnosti, dok je antieufemističnost svakako karakterističnija za njegove tekstove od eufemističnosti. „Ona nastaje iz potrebe za što preciznijim i lapidarnijim izražavanjem kada se želi istodobno izreći i određena činjenica i autorov stav o njoj. Zrcali se u vrlo drastičnim i ekspresivnim jezičnim sredstvima“ (Udier, 2011: 136).

Eufemizam je, prema Solaru (1976: 67), podvrsta metonimije, a označava zamjenjivanje nekih riječi koje se smatraju zbog bilo kojeg razloga ili opasnima ili nepristojnima, nekim blažim izrazima. Škreb (1969: 289) se slaže sa Solarom te je, po njegovoj definiciji, eufemizam ublaživanje značenja riječi ako je ono nepristojno ili opasno, a eufemizam, u samom jeziku, igra veliku ulogu. „Riječi koje su članovima jezične zajednice nekoć ulijevale magičnih strah, zamjenjivale su se drugima koje se nisu smatrale opasnima, a označavale su isti predmet. [...] U književnosti se, međutim, od naturalizma ovamo, dramski i epski stil razvio u pravcu sve jače konkretnosti izražavanja; sve su više pisci težili za tim da svaku stvar nazovu njezinim pravim imenom, bez prikriivanja i uljepšavanja“ zaključuje Škreb (1969: 289-290).

Eufemizam možemo pronaći na svim razinama komunikacije, a Bagić (2012: 121) napominje kako su se različiti oblici eufemistične figuracije razvili u novinarskom stilu, uopće u medijskim diskurzima: „Stvaraju ih novinari, ali i pojedini nositelji informacija poput političara. U njihovim je eufemizmima snažno prisutan odjek kolektivnog glasa. Mediji se ravnaju prema slici koju pojedina zajednica gradi o sebi, te se u njihovu jeziku ogleda karakter političke i socijalne korektnosti te zajednice“.

Gabrijela Žalac (Jergovic.com, 2023) je *autsajder* te dotrajali *kancelarijski namještaj* – vidljivi eufemizam za političare koji su postali manje korisni. Žalac je iz *krajputaške kuće*, što je eufemizam za udaljeno ili nevažno mjesto; ona je „cura s daleko istoka, koja se suštinski tek treba dotepsti u Zagreb“, žena koju je Državno odvjetništvo proglasilo „savršeno intaktnom“. Jergović koristi eufemizam za opisivanje njezinog stanja nakon optužbi, ali služeći se istovremeno i ironijom.

Jergović je, u tekstu o Milki Babović (Jergovic.com, 2023), zapisao: „U 2020. smrt nam je bivala blizu“ čime je iskoristio eufemizam umjesto direktnog izraza kako su ljudi umirali, a među tim ljudima bila je i Milka Babović. Tisja Kljaković (Jergovic.com, 2023) „čuvana je postala prije nekoliko godina“, zapisao je autor tako umjesto „postala je poznata“ i to kako bi ublažio tvrdnju o njenom stjecanju slavnog statusa.

„Nina Violić u svome je prvom napisanom i režiranom filmu...“ piše Jergović (Jergovic.com, 2023) ne koristeći pritom direktno „režirala“ već sintagmu „napisanom i režiranom filmu“ što blago umanjuje naglasak na režiserski dio. Nadalje, „Nina je igrala majku, dok je u trećoj bila fatalna žena“. Korištenje glagola „igrati“ umjesto „glumiti“ također je svojevrsni eufemizam, dok „fatalna žena“ pomalo ublažuje ozbiljnost lika te je fraza lišena preciznije opisa (Jergovic.com, 2023).

Dubravka Vrgoč „iznenada je avanzirala u ravnateljicu“, što je eufemizam za neočekivano napredovanje ili promociju; ona je, u ZKM-u, „bivala autoritativno“, a predstave su joj bile „prvorazredni događaji“, da bi „kola krenula oštro nizbrdo, u trivijalnost, u jad i u bijedu kolektivne imaginacije“ kada se *na repertoar postavilo Miru Gavranu*, no Vrgoč je, po Jergoviću, i dalje bila „žena dovoljno snažna i dovoljno luda – luda ne klinički i ne socijalno, nego luda u teatru, luda u umjetnosti, u književnosti; a to je uvijek pozitivno...“ (Jergovic.com, 2023).

Iako hiperbola nije isto što i antieufemističnost, može se zaključiti kako ona, baš kao i potonja figura, graniči s cinizmom. „Mnoga su opažanja o javnim osobama, njihovim postupcima i društvenim pitanjima krajnje cinična. Ona izriču neugodnu istinu na vrlo izravan, neuvijen, drastičan i ponekad okrutan način“ piše Udier (2011: 136) za Jergovićeve publicističke tekstove, dodajući kako je Jergovićevo publicističko izražavanje smješteno u rasponu od decentne eufemističnosti do snažne antieufemističnosti, odnosno od aluzivnoga do drastično izravnoga pisanja, a cijeli se taj golemi raspon ponekad može vidjeti čak i u jednoj jedinoj rečenici (Udier, 2011: 136). Pokazano je kako to vrijedi, pored eufemizama, i za hiperbole kao figure koje Jergović koristi prilikom opisivanja naslovnih junakinja.

Upotreba hiperbole i eufemizma igra jednu od ključnih uloga u reprezentaciji žene u kolumni *Junak našeg doba*. Tima dvama figurama Jergović stvara snažne opise te izražava emocije i stavove prema ženi o kojoj piše. Hiperbola mu pomaže prilikom isticanja važnosti, osobine ili, pak, vlastite emocije koju osjeća naspram odabrane *Junakinje*. S obzirom na autorov stil pisanja koji, pokazano je, balansira između suptilnih opisa i izravnih izražavanja, Jergović uspijeva prodrijeti ispod površine i analizirati različite dimenzije života žene koju je odabrao za subjekt kolumne.

15. IMENOVANJE I OSLOVLJAVANJE KAO VRIJEDNOSNI SUD

Ponavljjanje imena u tekstu zna biti zamorno te su izmjene prilikom imenovanja ili oslovljavanja subjekta vrlo korisne iz više razloga. Udier (2011: 140) tvrdi da je riječ o stilskom i funkcionalnom postupku kojim se, osim ranije spomenutog izbjegavanja višekratnog ponavljanja imena i prezimena, ističe i određena uloga ili karakteristike osobe o kojoj je riječ.

Branku Bakšić Mitić, osim punim imenom i prezimenom, u kolumni Jergović oslovljava i kao *gospođu Branku* te *dogradonačelnicu Branku Bakšić Mitić*, čime je, u prvom primjeru, pristojno oslovljava, a u drugom dočarava i njezinu političku funkciju. Milka Babović je, osim punog imena, i *gospođa Milka*, ali i *gospođa Milka Babović*, dok je Slavenka Drakulić, pored punog imena i prezimena, više puta samo *Slavenka*. Tereza Kesovija je, također, i *gospođa*, ali i samo *Tereza*, što označava, kao i u primjeru sa Slavenkom Drakulić, svojevrsnu bliskost koju autor osjeća naspram navedenih žena. Gabrijela Žalac je *uzapćena gospođa, ministrica, bivša ministrica* ali i *nesretna žena*. Zlata Hrvoj Šipek je i *gospođa Zlata Hrvoj Šipek*, ali i *glavna državna odvjetnica Zlata Hrvoj Šipek*, a više puta samo *gospođa Zlata*, s ironičnim prizvukom. U slučaju Severine Vučković kao *Spajdermenove hrabre matere* može se uočiti primjer kvalifikative ali i metaforičnosti. Iz samog oslovljavanja subjekata samoga teksta može se dokučiti smatra li Jergović ličnost pozitivnom ili negativnom. Premda *junakinje* iz obje skupine znade oslovljavati s *gospođa*, iz konteksta je vidljivo je li riječ o ironičnom ili doslovnom atributu. *Gospođa Branka* doslovno je gospođa – udana žena kojoj atribut pristaje uz bračno stanje, dok se atributom *gospođa* uz ime Hrvoj Šipek ili Žalac Jergović ironično poigrava s njihovim građanskim statusom koji bi trebao biti jednak kao i građanski status ostalih građana ove zemlje, ali to nije (Jergovic.com, 2003).

Udier (2011: 140-141) navodi da postoji još stilskih postupaka vezanih uz imena, a to su depersonalizacija osobnih imena, odnosno nazivanja određene pojave općom imenicom nastalom od osobnog imena čovjeka koji pojavu predstavlja, čime karakteristika jedne osobe postaje karakteristika cijele skupine ljudi. Taj stilski postupak nije vidljiv u analiziranim kolumnama, ali metafore u oslovljavanju jesu, no na njih će pažnja biti stavljena u poglavlju koje se tiče samih naslova kolumne *Junak našeg doba*.

16. REPREZENTACIJA ŽENE U KORIST AUTORSKE ISTINE

Svaki publicistički tekst Miljenka Jergovića posjeduje sentenciju (figuru diskursa) koju Bagić (2012: 282) opisuje kao autorsku mudru izreku koja donosi općenitu misao o ljudima, stvarima i pojavama. „U pravilu nastaje lucidnim uopćavanjem pojedinačnog slučaja, što brojne druge slučajeve čini usporedivim s njim” piše Bagić (2012: 282), dodajući da su Grci istu pojavu nazivali gnoma te kako, za razliku od poslovice koja se vezuje uz iskustvo zajednice i narodni genij, sentencija se vezuje uz iskustvo i imaginaciju svog autora i u pravilu je dio veće cjeline.

Važno je obilježje Jergovićevih publicističkih tekstova traženje i otkrivanje općeljudske i općeživotne istine u svakoj konkretnoj priči i događaju te njezino verbalno uobličavanje: „te se istine izriču, apstrahiraju i sažimaju u gnomama koje su vrlo karakteristične za sve Jergovićeve publicističke radove. [...] Gnomičnost je među važnijim obilježjima njegovih tekstova” (Udier (2011: 140).

Gnomičnost i sentencija kod portretiranja žene vidljivi su u sljedećim primjerima:

„U zemlji koja se diči nepismenošću, i u kojoj suci svojim presudama brane nositelje i promotore nepismenosti od onih koji bi ih u ime pismenosti vrijeđali, u toj zemlji treba dobro paziti kako se i koliko se čudi i ruga Dubravki Šuici“ (Jergovic.com, 2023). Dubravka Šuica je, u navedenom citatu i po Jergovićevu sudu, eklatantni primjer Hrvatske države i hrvatskog društva koje se *diči nepismenošću*, što će reći da je hrvatsko društvo po svojoj prirodi ignorantsko.

„Velika je bila ta Severina, a velika je u toj nevolji od javnoga života i ostala. Malo prevelika za sve te svoje muške“ (Jergovic.com, 2023). Severinu autor podiže na pijedestal, hvali je i divi joj se te je postavlja kao stup naspram našeg mizoginog i patrijarhalnog društva.

„...tko je Marija Vučković, hrvatska ministrica poljoprivrede. Idealistica među investicijskim savjetnicima, koja se grozi od zarade na investicijskom savjetovanju, e to je bilo nešto sasvim novo. Pogotovu ako na čas smetnemo s uma da je idealizam svake vrste ipak ono na čemu se u Hrvatskoj najbolje zarađuje. Bolje nego na investicijskom savjetovanju” (Jergovic.com, 2023). Jergović ironično tvrdi kako je idealizam, odnosno nominalni nacionalizam i hrvatstvo, koje je nerijetko samo paravan za korupciju, lukrativniji od, eto, investicijskog savjetovanja, stavljajući tako ministricu Vučković u red ljudi koji su od politike profitirali.

„Uspjeh (Tereze Kesovije, op. a.) nije u pobjeđivanju, nego u bivanju (Jergovic.com, 2023). Pjevačka diva Tereza Kesovija, o kojoj autor piše afirmativno, svoj uspjeh može prepisati i

višedesetljetnom, postojanom bivanju na glazbenoj sceni, odnosno Jergović pruža i formulu, a to je trajanje.

Udier (2011: 140) napominje da je gnomičnost zastupljena u tolikoj mjeri da navodi na pomisao da je smisao svakoga Jergovićeve pojedina publicističkog teksta „pokazati lakonski izrečenu univerzalnu istinu u ekstenzivno ispričanu i opisanu konkretnome događaju. Tim se postupkom naizgled obični i svakodnevni događaji iz života te njihove implikacije podižu na razinu priča s univerzalnom idejom i porukom”. Ruski formalist Boris Tomaševski, napominje Bagić (2012: 281), tvrdio je kako sentencije samo naizgled izlažu kakav opći stav, tj. da se iza njih krije subjektivna misao koju nameće konkretna prigoda i po toj se prigodnosti sentencija približava i prigodnosti aforizma, a ta misao Tomaševskoga može se primijeniti i na prije spomenute primjere.

Pišući o ženi, Jergović se koristi sentencijom i gnomičnošću kao izražajnim sredstvima koji doprinose dubljem razumijevanju ne samo te žene i njenog konteksta, već i općeljudskih poruka i univerzalnih istina, a sve kroz konkretne priče i događanja. Jergović, kroz ženu, osvjetljava društvene, kulturne i moralne aspekte kroz sugestivne izraze te komentira hrvatsko društvo, ali i globalne prilike.

17. NASLOVI

Naslovi su, žargonski rečeno, udica te o njima nerijetko ovisi daljnje čitanje teksta. Zadaća naslova je privući čitateljsku pažnju, a Mihovilović (2007: 286) naslov definira kao kratku rečenicu u kojoj je sublimirana glavna vijest ili glavna misao teksta, a koja se pri prijelomu tiska najvećim slovima”, dok Hudaček (2006: 297-298) funkciju naslova objašnjava na sljedeći način: „Funkcija je novinskog naslova da privuče pozornost čitatelja te da ga sažeto, zanimljivo i inteligentno upozori na glavnu misao članka koji slijedi. [...] Općenito možemo reći da u naslovima, u jezično-stilskome pogledu nema toga čega općenito nema u publicističkim tekstovima. U naslovima se dakle ostvaruju sve značajke publicističkoga funkcionalnog stila, npr. uporaba internacionalizama i žurnalizama, posuđenica i stranih riječi, nešto neobvezatiji odnos prema normi nego što ga imaju administrativni i znanstveni funkcionalni stil“. Kod Jergovićevih *Junaka* i *Junakinja*, u pravilu uvijek prvo piše ime koje je subjekt teksta a potom i kratko naslovno objašnjenje. Tako se uz ime Slavenke Drakulić nalazi kako je ona *kroničarka svih naših bolesti*, Slavka Pavić je *talent za fotografiju i smijeh*, Severina je *Spajdermenova hrabra mater*, Dubravka Vrgoč *gazdarica od teatra*, dok je Branka Bakšić Mitić *ideal bespoštadne solidarnosti* (Jergovic.com, 2023). U navedenim je primjerima riječ o nominativnim novinskim naslovima (Silić, 2006: 89). Riječi poput *kroničarka*, *bolest*, *talent*, *smijeh*, *hrabra*, *bespoštдна* i *mater* upadljive su i snažne te privlače pozornost. „Naslovi, rekli smo, moraju biti izazovni (da bi mogli potaknuti na čitanje). Zato se u njima pojavljuju snažne, uvjerljive, upadljive riječi, parafraze poslovice i izreka, same poslovice i izreke (bliske i razumljive iskustvu čitatelja), ironija, kontrast, paradoks i sline figure, dijalektalne i lokalne riječi i izrazi, žargoni, različite igre riječima itd. – dakle sve ono što udara na osjećaje, pa onda i pobuđuje zanimanje, čitatelja” (Silić, 2006: 90).

Dok u ranije navedenim primjerima Jergović tjeđnim *junakinjama* uz ime dodaje afirmativne epitete i ti naslovi mogu stajati sami za sebe, u ponekim primjerima uz ime stoji misao koja se tjeđne junakinje ne dotiče konkretno te više ostavlja dojam podnaslova, a čitav naslov postaje jasniji tek kada se tekst pročita. Takvi naslovi su: *Gabrijela Žalac i dotrajali kancelarijski namještaj u Vladi RH*, *Elizabeta II, žena koja je spasila monarhiju tako što je prestala biti ljudsko biće*, *Antoneta Alamat Kusijanović, rasprodaja domovine i kupovina snova*, *Tereza Kesovija, kad bismo mogli biti luda mala zemlja*, *Giga Gračan, tišina je na radiju smrt* te *Dubravka Šuica, obrana kapetana Krista Laptala* (Jergovic.com, 2023).

Silić (2006: 90) o funkciji podnaslova piše da se naslovi često daju u općemu vidu, kao da su lišeni konteksta iz kojeg su potekli i zato ponekad dobivaju podnaslove u kojima se njihov sadržaj konkretizira. U potonjim primjerima riječ je o, po Siliću (2006: 89), informativnim novinskim naslovima koje autor objašnjava na sljedeći način: „Informativnim se naslovima prenosi sadržaj, pa u njima glavnu ulogu imaju glagoli, glagolski oblici, glagolska vremena, upitne riječi i načini prijenosa vijesti o sadržaju (prvenstveno) rečeničnim znakovima (često i bez njih).“ Hudeček (2006: 297-303) tvrdi i kako su u novinskim naslovima potvrđene sve stilske figure. Jergović (Jergovic.com, 2013), tako, u naslovu *Branka Bakšić Mitić, ideal bespoštedne solidarnosti*, koristi figuru epiteta jer sama *bespoštedna solidarnost* jest pojačani oblik solidarnosti. Kod *Slavenka Drakulić, kroničarka svih naših bolesti* vidljiva je hiperbola, jer *kroničarka svih naših bolesti* sugerira da Slavenka Drakulić detaljno i sveobuhvatno opisuje sve bolesti prisutne u društvu, odnosno riječ je o pretjeranom izrazu koji naglašava širinu i opsežnost njezine analize. Figura paralelizma vidljiva je u *Slavka Pavić, talent za fotografiju i smijeh* te upravo paralelizmom Jergović pojačava dojam; figura aluzije u *Severina, Spajdermenova hrabra mater* - aluzija na poznati lik koji pomaže u prikazivanju Severine kao hrabre i moćne majke. Figura antiteze primjetna je u naslovu *Antoneta Alamat Kusijanović, rasprodaja domovine i kupovina snova*. Naime, suprotstavljanje sintagme *rasprodaja domovine* sa sintagmom *kupovina snova* stvara se snažan kontrast između negativnog i pozitivnog. *Gazdarica od teatra*, što stoji uz ime Dubravke Vrgoč, metafora je te Jergović sugerira da je Vrgoč iznimno sposobna i vješta u vođenju i upravljanju kazalištem, dok figuru elipse vidimo u naslovu *Tereza Kesovija, kad bismo mogli biti luda mala zemlja*. Izraz implicira da je Kesovija povezana s idejom o *ludoj maloj zemlji*, ali detalji i objašnjenja su izostavljeni, što nas potiče na čitanje teksta.

Ivas (2004: 14) je naglasio kako se u novinarstvu može primijetiti „rijetkost zahtjevnijih figura, ponekad i potrošeni tropi i nespretnost u kombiniranju više figura u jednom naslovu...“ a rezultat su „neke potencijalno efektne figure, figure koje pokazuju viši stupanj svijesti o odnosu forme i sadržaja vlastitih govora [...] u novinskim naslovima rijetke“.

Jergovićevi naslovi sačinjeni su od raznovrsnih jezično-stilskih elemenata s ciljem privlačenja pažnje čitatelja i isticanja ključnih karakteristika ili misli povezanih s likovima ili temama koje naslovi predstavljaju. Naslov se kolumne *Junak našeg doba* sastoji od imena, a potom slijedi figura poput epiteta, hiperbole, paralelizma, antiteze, elipse te aluzije, kojom Jergović stvara svojevrsnu intrigu. Naslovi su, pokazala je analiza, nominativni, odnosno mogu stajati sami za sebe, ali ima i naslova koji djeluju više kao podnaslovi, te su jasniji tek nakon čitanja teksta. Uz

imena autorovih *Junakinja* nerijetko stoje afirmativni epiteti iz kojih je jasno kako će se i o naslovnoj ženi pisati pozitivno ili misli koje dodatno pojašnjavaju njihovu ulogu ili osobnost. U tekstovima o kojima autor piše negativno, iz naslova je teže razaznati prirodu samog teksta. Žene su u naslovima reprezentirane slikovito, upadljivo i snažno.

18. ZAKLJUČAK

Tema ovog rada bila je reprezentacija žene u kolumni *Junak našeg doba* Miljenka Jergovića. *Junak našeg doba* je društveno-politička kolumna koja, od listopada 2020., izlazi u nedjeljnom izdanju ugledne dnevne novine *Večernji list*, a zatim biva objavljena i na autorovoj osobnoj mrežnoj stranici koja je i poslužila kao izvor za ovaj diplomski rad.

Cilj ovog rada bio je utvrditi kojim se konkretnim stilskim izražajnim sredstvima i figurama književnik i publicist Miljenko Jergović služi prilikom portretiranja središnjih figura svojih kolumni koje su, iako u značajno manjem broju, posvećene ženi. Osim toga, cilj je bio ne samo rasvijetliti Jergovićev publicistički postupak jezičnog građenja subjektivne stvarnosti u koju on smješta odabrane ženske osobe iz javnog života nego i, barem u jednom skromnom segmentu, doprinijeti ispravljanju povijesne nepravde zanemarivanja ženskih likova.

Metoda kojom je ovo istraživanje bilo provedeno jest stilaska analiza teksta. Za potrebe ovog rada analizirano je petnaest tekstova odabranih između 35 kolumni posvećenih ženama, a koje su objavljivanje od 21. prosinca 2020. do 28. lipnja 2022. S obzirom na to da je kolumna kao novinska vrsta u svojoj srži stilski obojena, valjalo se osvrnuti i na Jergovićev pripovjedni stil prilikom publicističke simulacije stvarnosti. Prvi dio rada posvećen je teorijskom i konceptualnom okviru te se prezentiralo samog autora, iznijeta je njegova biografija da bi se potom istražio njegov najsnažniji alat, odnosno jezik kojim se služi. Nadalje, u radu se Jergović obrađuje u užem smislu, tj. kao pripovjedač. Slijedi obrazloženje postanka kolumne *Junak našeg doba*, a zatim se i pobliže objašnjavaju pojedinačni i funkcionalni stil, književno novinarstvo te kolumna kao novinarska vrsta. Ključni dio rada jest prikaz izražajnih sredstava i stilskih figura za kojima autor poseže prilikom reprezentacije žene. Konkretno, u radu su se obrađivali sljedeći pojmovi: ironija, epiteti, metafore, hiperboličnost i eufemističnost, imenovanje i oslovljavanje kao vrijednosni sud, gnomičnost i sentencija te analiza naslova.

Jergovića perspektiva, karakteristike i način izražavanja imaju značajan utjecaj na interpretaciju teme, fabule i motiva. Jergović je, kao pripovjedač, u svojim kolumnama izrazito prisutan i živopisan, ima naglašenu subjektivnost i osobni stav. Metafora se, u povijesti retorike, izdvaja kao najsnažnija i najraširenija figura, a ona, u Jergovićevu publicističkom diskursu, zauzima vodeću poziciju među stilskim figurama. Nadalje, Jergović, prilikom reprezentacije žene, učestalo koristi epitet koji pruža dodatne nijanse karakterizacije i stvara slikovite predodžbe o pojedinkama. Uz to, Jergovićeva upotreba negiranih pridjeva dodatno naglašava pozitivne osobine žene koja je okosnica teksta.

Jergović postojano koristi ironiju kao sredstvo reprezentacije žene kolumni *Junak našeg doba*, ali kroz ironiju, što nagovještavaju već i sami naslovi, više od žena autor kritizira društvo samo te ističe kontraste, osnažuje izraze i propituje društvene norme i stereotipe. Ironiju Jergović koristi za izražavanje suprotnosti i preosmišljavanje iskaza, naglašava probleme stigmatizacije, nepravde i nedostatka društvene senzibiliziranosti. Humorom Jergović razbija ozbiljnost teksta i ukazuje na smiješnu stranu iznesenog problema. Ironijom se Jergović najčešće služi pišući o ženi koju s namjerom reprezentira negativno, dok se epitet veže uz ženu koju autor reprezentira pozitivno. Metafora, s treće strane, koristi se konstantno, u svakom tekstu - nevažno je li isti ženu donosi kao negativku ili pozitivku, junakinju ili antijunakinju; metafora, kao stilsko sredstvo, primjetna je postojano te je autor učestalo koristi kako bi portretirao subjekt.

Jergovićev je jezik prepun logičkih figura koje služe organizaciji teksta te, iako je jezik publicistike uglavnom doslovan, u kolumni *Junak našeg doba* on često znade biti i metaforičan, što je kuriozitet. Premda je publicistika omeđena standardnim jezikom, ni to, kod Jergovića, često nije slučaj, već njegov jezik probija barijere hrvatskog standarda, puštajući druge jezične pritoke da u tekst uteku.

Upotreba hiperbole i eufemizma igra jednu od ključnih uloga u reprezentaciji žene u kolumni *Junak našeg doba*. Tima dvama figurama Jergović stvara snažne opise te izražava emocije i stavove prema ženi o kojoj piše. Iz samog oslovljavanja naslovnih junakinja teksta može se dokučiti smatra li Jergović ličnost pozitivnom ili negativnom. Premda, primjerice, junakinje iz obje skupine znade oslovljavati s *gospođa*, iz konteksta je vidljivo je li riječ o ironičnom ili doslovnom atributu. Pišući o ženi, Jergović se koristi sentencijom i gnomičnošću kao izražajnim sredstvima koja doprinose dubljem razumijevanju ne samo te žene i njenog životnog konteksta, već i općeljudskih poruka i univerzalnih istina, a sve kroz konkretne priče i događanja. Jergović, kroz ženu, osvjetljava društvene, kulturne i moralne aspekte kroz sugestivne izraze te komentira hrvatsko društvo, ali i globalne prilike.

Jergovićevi naslovi sačinjeni su od raznovrsnih jezično-stilskih elemenata s ciljem privlačenja pažnje čitatelja i isticanja ključnih karakteristika ili misli povezanih s likovima ili temama koje naslovi predstavljaju. Naslov se kolumne *Junak našeg doba* sastoji od imena, a potom slijedi figura poput epiteta, hiperbole, paralelizma, antiteze, elipse, aluzije itd., a njima Jergović stvara svojevrsnu intrigu. Naslovi su, pokazala je analiza, nominativni, odnosno mogu stajati sami za sebe, ali ima i naslova koji djeluju više kao podnaslovi, te su jasniji tek nakon čitanja teksta. Žene su u naslovima reprezentirane slikovito, upadljivo i snažno.

Čitavim diplomskim radom, u širem smislu, nastoji se dublje razumjeti ne samo Jergovićevo pismo, nego i proniknuti u njegovu motivaciju te ukazati na potrebu za dubljim promišljanjem i analizom njegova rada, s izraženim naglaskom na okvir istraživanja medijske reprezentacije žene.

19. POPIS LITERATURE

1. Bagić, Krešimir (2012) *Rječnik stilskih figura*. Zagreb: Školska knjiga.
2. Beck, Boris (2014) Aporije zbog kojih se biblijski prijevodi razlikuju. *Crkva u svijetu*, 49 (1): str. 19 - 38. <https://hrcak.srce.hr/120763>. Pristupljeno: 10. lipnja 2023.
3. Beck, Boris (2012) *Diskurs političkih biografija Josipa Horvata*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.
4. Beljan Kovačić, Iva (2016) Franjevački ljetopisi i suvremeni pripovjedači. *Kroatologija*, 7 (2): str. 82-100. <https://hrcak.srce.hr/200453>. Pristupljeno: 10. travnja 2023.
5. Frančić, Anđela; Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica (2005) *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
6. Gojević, Mirta (2009) Publicistički stil. *Hrvastika*, 3(3): str. 23 – 30. <https://hrcak.srce.hr/70009>. Pristupljeno: 1. travnja 2023.
7. Grbelja, Josip; Sapunar, Marko (1993) *Novinarstvo : teorija i praksa*. Zagreb: MGC
8. Hrvatska enciklopedija (2023) <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=29047>. Pristupljeno: 2. srpnja 2023.
9. Hrvatski jezični portal (2023) https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=d1tjURc%3D. Pristupljeno: 2. lipnja 2023.
10. Hrvatski jezični portal (2023) https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=fFlvWBU%3D. Pristupljeno: 3. lipnja 2023.
11. Hrvatska revija (2023) <https://www.matica.hr/hr/355/usponi-padovi-i-konacno-dobri-radovi-21076/>. Pristupljeno: 20. svibnja 2023.
12. <https://www.jergovic.com/junak-naseg-doba/dubravka-vrgoc-gazdarica-od-teatra/> (Pristupljeno 5. svibnja 2023.)
13. <https://www.jergovic.com/junak-naseg-doba/branka-baksic-mitic-ideal-bespostedne-solidarnosti/> (Pristupljeno 7. svibnja 2023.)
14. <https://www.jergovic.com/junak-naseg-doba/slavenka-drakulic-kronicarka-svih-nasih-bolesti/> (Pristupljeno 20. svibnja 2023.)
15. <https://www.jergovic.com/junak-naseg-doba/giga-gracan-tisina-je-na-radiju-smrt/> (Pristupljeno 4. svibnja 2023.)
16. <https://www.jergovic.com/junak-naseg-doba/slavka-pavic-talent-za-fotografiju-i-smijeh/> (Pristupljeno 4. svibnja 2023.)

17. <https://www.jergovic.com/junak-naseg-doba/severina-spajdermenova-hrabra-mater/> (Prisutpljeno 15. svibnja 2023.)
18. <https://www.jergovic.com/junak-naseg-doba/tisja-kljakovic-braic-duh-evo-ovog-trenutka/> (Pristupljeno 15. svibnja 2023.)
19. <https://www.jergovic.com/junak-naseg-doba/dubravka-suica-obrana-kapetana-krista-laptala/> (Pristupljeno 4. svibnja 2023.)
20. <https://www.jergovic.com/junak-naseg-doba/gabrije-la-zalac-i-dotrajali-kancelarijski-namjestaj-u-vladi-rh/> (Prisutpljeno 5. svibnja 2023.)
21. <https://www.jergovic.com/junak-naseg-doba/tereza-kesovija-kad-bismo-mogli-biti-luda-mala-zemlja/> (Pristupljeno 16. svibnja 2023.)
22. <https://www.jergovic.com/junak-naseg-doba/zlata-hrvoj-sipek-i-zalosna-nasa-beta/> (Pristupljeno 6. svibnja 2023.)
23. <https://www.jergovic.com/junak-naseg-doba/elizabeta-ii-zena-koja-je-spasila-monarhiju-tako-sto-je-prestala-biti-ljudsko-bice/> (Pristupljeno 6. svibnja 2023.)
24. <https://www.jergovic.com/junak-naseg-doba/marija-vuckovic-zena-koja-je-znala-izabrati-izmedu-ljudi-s-motikom-i-ubojica-pcela/> (Pristupljeno 15. svibnja 2023.)
25. <https://www.jergovic.com/junak-naseg-doba/nina-violice-bitu-velik-kao-zivotno-i-emocionalno-ugrozeno-zrno-prasine/> (Pristupljeno 4. svibnja 2023.)
26. <https://www.jergovic.com/junak-naseg-doba/antoneta-alamat-kusijanovic-rasprodaja-domovine-i-kupovina-snova/> (Pristupljeno 6. svibnja 2023.)
27. Hudeček, Lana (2006) Jezične značajne novinskih naslova. U: Granić, Jagoda (ur) *Jezik i mediji, Jedan jezik : više svjetova*. (str. 297-303). Zagreb – Split: HDPL
28. Hudeček, Lana i Mihaljević, Milica (2009) *Jezik medija: publicistički funkcionalni stil*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
29. Ivas, Ivan (2004) Tropi u novinskim naslovima. *Medijska istraživanja*, 10(2): 9-34. https://hrcaak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=36228. Pristupljeno: 10. svibnja 2023.
30. Katnić-Bakaršić, Marina (2001) *Stilistika*. Sarajevo: Ljiljan.
31. Lipovčan, Srećko (2006) *Mediji – druga zbilja? Rasprave, ogledi i interpretacije*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada
32. Ljermontov, Mihail (2011) *Junak našeg doba*. Zagreb: Jutarnji list.
33. Malović, Stjepan (1995) *Novine*. Zagreb: Dr. Stjepan Malović.
34. Many, Paul (1996) Literary Journalism: Newspaper's Last, Best Hope. *The Connecticut Review*, 18(1): 59-69

35. Mihovilović, Maroje (2007) *Profesionalni novinar*. Zagreb: Profil International i Visoka novinarska škola.
36. Obradović, Đorđe (2008) Kolumne nisu novinski rod. *MediAnali*, 2 (3), 13-38. <https://hrcak.srce.hr/42340>. Pristupljeno: 15. svibnja 2023.
37. Penezić, Slobodan (2013) Kolumne Svetislava Basare u dnevnom listu Danas. *Časopis za upravljanje komuniciranjem*, 27, 109-138. https://www.academia.edu/104733060/Svetislav_Basara_columns_in_the_daily_Danas. Pristupljeno: 10. svibnja 2023.
38. Pranjić, Krunoslav (1983) Stil i stilistike. U: Škreb, Zdenko – Stamać, Ante (ur) *Uvod u književnost. Teorija, metodologija*. (str. 253-255). Zagreb: Nakladni zavod Globus.
39. Proleksis enciklopedija (2023) <https://proleksis.lzmk.hr/27217/>. Pristupljeno: 1. travnja 2023.
40. Ricciardi, Sherry; Malović, Stjepan (1996) *Uvod u novinarstvo*. Zagreb: Biblioteka press.
41. Silić, Josip (2006) *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika*. Zagreb: Disput.
42. Silić, Josip (1997) Novinarski stil hrvatskoga standardnoga jezika. *Kolo* 6(3): 495-513
43. Silić, Josip; Pranjković, Ivo (2005) *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knjiga.
44. Solar, Milivoj (1976) *Teorija književnosti*. Zagreb: Školska knjiga.
45. Šego, Jasna (2005) *Kako postati uspješan govornik : priručnik i vježbenica retorike za učenike i studente*. Zagreb: Profil International.
46. Škarić, Ivo (2000). *Temeljci suvremenoga govorništva*. Zagreb: Školska knjiga.
47. Škreb, Zdenko (1969) Osnovna stilska sredstva. U: Petra, Fran – Škreb, Zdenko (ur) *Uvod u književnost*. (str. 249.-294). Zagreb: Znanje.
48. Škvorc, Boris; Lujanović, Nebojša (2010) Andrić kao model izmještenog pisca (ili kako je otvoren prostor za 'pozicioniranje između' nacionalnog korpusa i kulturalnih paradigmi). *Fluminensia*, 22 (2): str. 37-52. <https://hrcak.srce.hr/65376>. Pristupljeno: 1. lipnja 2023.
49. Tadić-Šokac, S. (2017) Oblici metatekstualnosti u romanu Gloria in excelsis M. Jergovića. *Umjetnost riječi*, 61 (3-4): str. 263-286. <https://hrcak.srce.hr/200052>. Pristupljeno: 15. svibnja 2023.
50. Udier, Sanda Lucija (2011) *Fikcija i fakcija*. Zagreb: Disput.
51. Živković, Dragiša (1986) *Rečnik književnih termina*. Beograd: Nolit.

Sažetak

Miljenko Jergović jedan je od najznačajnijih suvremenih hrvatskih književnika. Njegova kolumna „Junak našeg doba“, koja izlazi u *Večernjem listu*, jedna je od najčitanijih. Tema ovog rada je reprezentacija žene u kolumni „Junak našeg doba“. Cilj je rada prikazati kojim se stilskim i izražajnim sredstvima autor služi kako bi portretirao naslovne ženske likove odabranih kolumni. Za istraživanje je provedena stilaska analiza teksta na petnaest kolumni posvećenih ženama. Kolumne su objavljivanje između listopada 2020. i lipnja 2023. S pomoću analize može se vidjeti na koji način autor koristi figure poput ironije, epiteta, metafore, hiperboličnosti, eufemističnosti i sentencije kao stilske elemente kojima gradi naslovne ženske likove u kolumni „Junak našeg doba“. Analizirani tekstovi odaju kako je riječ o autoru koji je britak, domišljat, duhovit, nerijetko i žestok te koji naslovne ženske likove koristi i kako bi čitatelju pružio širu sliku određene društvene problematike. S obzirom na to da je žena, i njeno portretiranje unutar publicističkih tekstova, još uvijek nedovoljno istražena na znanstveno-istraživačkom polju društveno-humanističkih znanosti, radom se nastoji dati doprinos ovoj problematici.

Ključne riječi: kolumna, Junak našeg doba, Miljenko Jergović, žena, reprezentacija, stil.

Summary

Miljenko Jergović is one of the most prominent contemporary Croatian writers. His column, "Hero of Our Time," published in *Večernji list*, is among the most widely read. The topic of this paper is the representation of women in Jergović's column "Hero of Our Time". The aim of this paper is to illustrate the stylistic and expressive means used by the author to portray the title female characters in selected columns. For the research, a stylistic analysis of the text was carried out on fifteen columns dedicated to women. These columns were published between October 2020 and June 2023. Thorough analysis, it can be seen how the author uses figures such as irony, epithet, metaphor, hyperbole, euphemism, and sententiae as stylistic elements to construct the central female protagonists in the "Hero of Our Time" column. The analyzed texts reveal the author's sharp, imaginative, witty, and at times, vigorous writing style, using the central female heroines to provide readers with a broader perspective on specific social issues. Given that women and their portrayal within journalistic texts remain relatively underexplored in the field of social sciences and humanities, this paper aims to contribute to this discourse.

Keywords: column, Hero of Our Time, Miljenko Jergović, woman, representation, style.